

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 30.1.2019 r.
COM(2019) 22 final

Dokument otwierający debatę
„W kierunku zrównoważonej Europy 2030”

Spis treści

Przedmowa	pierwszego	wiceprzewodniczącego	Fransa	Timmermansa	i wiceprzewodniczącego Jyrkiego Katainena	2
1	Zrównoważony rozwój poprawiający jakość życia: przewaga konkurencyjna Europy					3
2	UE a globalne wyzwania					9
3	W kierunku zrównoważonej Europy do 2030 r.					15
3.1	Polityczne podstawy zrównoważonej przyszłości					17
3.1.1	Od gospodarki linearnej do gospodarki o obiegu zamkniętym.....					18
3.1.2	Zrównoważony rozwój od pola do stołu					20
3.1.3	Energia, budownictwo i mobilność gotowe na wyzwania przyszłości					23
3.1.4	Zagwarantowanie przemiany sprawiedliwej ze społecznego punktu widzenia .					25
3.2	Czynniki horyzontalne umożliwiające przejście na zrównoważony rozwój					29
3.2.1	Kształcenie, nauka, technologia, badania naukowe, innowacje i cyfryzacja					29
3.2.2	Finansowanie, polityka cenowa, opodatkowanie i konkurencja					31
3.2.3	Odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw i nowe modele biznesowe					35
3.2.4	Otwarta i oparta na zasadach wymiana handlowa					37
3.2.5	Sprawowanie rządów i zapewnienie spójności polityki na wszystkich poziomach					38
4	UE jako światowy pionier w zrównoważonym rozwoju					41
5	Scenariusze na przyszłość					43

Przedmowa pierwszego wiceprzewodniczącego Fransa Timmermansa i wiceprzewodniczącego Jyrkiego Katainena

My, Europejczycy, możemy być dumni ze swoich osiągnięć. Dzięki integracji i ścisłej współpracy stworzyliśmy bezprecedensowy dobrobyt, wysokie standardy społeczne i ogromne możliwości dla naszych obywateli. Nasze wspólne zasady oraz wartości demokratyczne, prawa człowieka i praworządność są zakotwiczone w Traktatach. Zbudowaliśmy niepodzielną i wolną Unię Europejską.

Sukces ten zawdzięczamy temu, że jako Europejczycy stawiamy sobie wysoko poprzeczkę. Nasza silna kultura demokratyczna zachęca – słuszenie – do prowadzenia żywych debat. To nie jest czas na to, żeby rozsiąść się wygodnie w fotelu i obserwować beznamietnie rozwój wydarzeń. Istnieje ciągła potrzeba poprawy poziomu życia wszystkich Europejczyków, lepszej ochrony, obrony i upodmiotowienia obywateli, a także zwiększenia ich bezpieczeństwa w kontekście różnego rodzaju zagrożeń, takich jak terroryzm, czy skutki zmiany klimatu.

Świat ewoluuje nieustannie. Przechodzimy właśnie czwartą rewolucję przemysłową. Wszyscy doświadczamy zmian i wszystko wokół nas się zmienia. Nikt racjonalnie myślący nie może udawać, że jest inaczej. Stajemy przed pytaniem, czy jesteśmy ofiarą zmian, czy też wykorzystujemy je i sterujemy ich przebiegiem. Europejczycy stoją w obliczu pilnych wyzwań, takich jak degradacja środowiska i zmiana klimatu, przemiany demograficzne, migracja, nierówności i presja na finanse publiczne. Niepokoją się o swoją własną przyszłość i przyszłość swoich dzieci. Zaciągamy dług ekologiczny, który ma globalne konsekwencje. Jeżeli nie zaczniemy robić więcej, spłata tego długu, razem z wysokimi odsetkami, obciąży przyszłe pokolenia.

Obowiązkiem Unii Europejskiej jest służyć Europejczykom, a nie odwrotnie. Unia Europejska musi pomagać swoim obywatelom realizować ich aspiracje, a ich problemy musi rozwiązywać szybko i skutecznie. Punktem wyjścia jest zdanie sobie sprawy z sytuacji i uznanie niezaprzeczalnych faktów. Fakty te nie powinny nas jednak napawać strachem, tylko pobudzać do działania.

Wiele trapiących nas obaw wiąże się z wyzwaniami, które mają wymiar ponadgraniczny i zagrażają miejscom pracy oraz naszemu dobrobytowi, poziomowi życia, wolności i zdrowiu. Żadne państwo ani żaden naród nie jest w stanie samodzielnie sprostać tym wyzwaniom. Potrzebujemy działać w skali Unii Europejskiej, która – gdy jest zjednoczona i zdeterminowana – jest światową siłą, z którą należy się liczyć. W ostatecznym rozrachunku skala europejska też jednak nie będzie wystarczająca: potrzebujemy programu, który ma wpływ ogólnoswiatowy. Program ten wyraża najlepiej 17 celów zrównoważonego rozwoju, do których wdrażania zobowiązały się 193 państwa, w tym Unia Europejska i jej państwa członkowskie. Cele te pokazują nam, w jaki sposób przezwyciężyć stojące przed nami wyzwania oraz poprawić stan środowiska, gospodarki i jakość naszego życia.

„Zrównoważony rozwój” to złożone zagadnienie, lecz prosta koncepcja: chodzi o zapewnienie, by wzrost gospodarczy pozwolił nam utrzymać model rozwoju, który przynosi sprawiedliwe rezultaty dla całej ludzkości, a także, by ludzie nie zużywali więcej zasobów niż planeta Ziemia ma do zaoferowania. Oznacza to, że musimy zmodernizować

naszą gospodarkę, aby wdrożyć zrównoważone wzorce konsumpcji i produkcji, poprawić nierównowagę istniejącą w naszym systemie żywnościowym oraz przejść na zrównoważone modele mobilności, produkcji, wykorzystywania energii i projektowania budynków. W tym celu musimy również ukierunkować prace naukowe, finansowanie, opodatkowanie i zarządzanie na osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju.

To nie jest kwestia lewicowej czy prawicowej polityki, tylko kwestia dobrego i złego wyboru. Na szczęście Unia Europejska jest w dobrym punkcie wyjścia dzięki swojej dużej przewadze konkurencyjnej. Europa ustanowiła normy środowiskowe, które są jednymi z najwyższych na całym świecie, wdrożyła ambitne polityki przeciwdziałania zmianie klimatu i była orędownikiem porozumienia klimatycznego z Paryża. Poprzez polityki zewnętrzne oraz otwartą i opartą na zasadach wymianę handlową Unia Europejska dzieli się zrównoważonymi rozwiązaniami również z państwami trzecimi.

Celem, który przyświecał powstaniu Unii Europejskiej, było utrzymanie pokoju. Blisko 70 lat temu Robert Schuman wyraził tę ideę następująco: „Pokój na świecie nie mógłby być zachowany bez twórczych wysiłków na miarę grożących mu niebezpieczeństw”. Dzisiaj do słów „pokój na świecie” możemy dodać „dobrostan i przetrwanie naszych obywateli”.

Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju to pozytywny program, którego celem jest poprawa jakości życia ludzi. Europa ma wszelkie możliwości, aby stawić czoła największym wyzwaniom. Możemy to zrobić, jeżeli będziemy działać wspólnie. Aby osiągnąć te cele, potrzebne jest powszechne zaangażowanie i wola polityczna. Gdy niektórzy globalni aktorzy wycofują się, Europa musi teraz iść naprzód, zwiększać swoją konkurencyjność, inwestować w zrównoważony wzrost i pokazywać drogę reszcie świata.

Sama wizja nie wystarczy, musimy również uzgodnić, w jaki konkretnie sposób dojdziemy do celu. Niniejszy dokument stanowi nasz wkład w tę debatę.

Jego powstanie byłoby niemożliwe bez nieocenionego wkładu ze strony europejskich interesariuszy. W debacie uczestniczą społeczeństwo obywatelskie, sektor prywatny i środowiska akademickie. Ustanowiona przez Komisję Europejską w 2017 r. platforma wysokiego szczebla oparta na porozumieniu zainteresowanych stron, poświęcona celom zrównoważonego rozwoju, jest bardzo pozytywnym przykładem tego, w jaki sposób można zebrać w jednym miejscu przekrojowe koncepcje.

Kwestie poruszone w niniejszym dokumencie mają na celu wzniesienie dyskusji wśród obywateli, zainteresowanych stron, rządów i instytucji w nadchodzących miesiącach, aby wnieść wkład w debatę dotyczącą przyszłości Unii, przygotowania strategicznego programu UE na lata 2019–2024 i ustalenia priorytetów przez następną Komisję Europejską.

1 Zrównoważony rozwój poprawiający jakość życia: przewaga konkurencyjna Europy

Podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ we wrześniu 2015 r. kraje z całego świata przyłączyły się do Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 (Agendy ONZ 2030) i do

określonych w niej 17 celów zrównoważonego rozwoju, zatwierdzając konkretny wykaz zadań służących dobru ludzkości i naszej planety¹. Światowi przywódcy zobowiązali się do wyeliminowania ubóstwa, ochrony planety i zapewnienia wszystkim ludziom pokoju i dobrobytu. Cele zrównoważonego rozwoju stanowią – w połączeniu z porozumieniem klimatycznym z Paryża – plan działania na rzecz budowy lepszego świata, a także globalne ramy współpracy międzynarodowej w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz środowiskowego, gospodarczego, społecznego i administracyjnego wymiaru tego rozwoju. UE była jedną z wiodących sił, które doprowadziły do przyjęcia Agendy ONZ 2030, i jest w pełni zaangażowana w jej realizację.

Zrównoważony rozwój – tzn. rozwój zaspokajający obecne potrzeby bez ograniczania możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń – jest zakorzeniony w historii projektu europejskiego. Integracja europejska i polityki UE pomogły przezwyciężyć powojenne ubóstwo i głód oraz stworzyły przestrzeń wolności i demokracji, w której obywatele europejscy mogli osiągnąć niespotykany dotąd poziom dobrobytu i dobrostanu.

UE nieprzerwanie dąży do budowania społeczeństw bardziej sprzyjających integracji, które opierają się na demokracji i praworządności. Wartości te są ujęte w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej². Unijne standardy usług społecznych i opieki zdrowotnej są jednymi z najbardziej ambitnych na świecie, a Europa jest kontynentem o najdłuższym średnim trwaniu życia. Społeczna gospodarka rynkowa przyniosła nam dobrobyt i zapewniła bezpieczeństwo dzięki silnym systemom opieki społecznej. Znaczne inwestycje w badania naukowe i innowacje napędzają nowe technologie i modele produkcji umożliwiające bardziej zrównoważone wykorzystanie zasobów i wdrażanie rozwiązań cyfrowych. Kluczowe znaczenie mają zdrowa sytuacja budżetowa i nowoczesność gospodarek; postępy na drodze ku prawidłowej polityce budżetowej oraz reformy strukturalne obniżyły poziomy zadłużenia i pobudziły tworzenie miejsc pracy. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku od 20 do 64 lat wzrósł w trzecim kwartale 2018 r. do 73,5 % i jest to najwyższy poziom, jaki kiedykolwiek odnotowano w UE. Miało to pozytywny wpływ na wydajność i wzrost gospodarczy w Europie. Między państwami członkowskimi i regionami UE utrzymują się wprawdzie dysproporcje gospodarcze, społeczne i terytorialne³, ale unijna polityka spójności pomogła całemu kontynentowi we wzroście gospodarczym i zmniejszeniu tych różnic (pozytywna konwergencja społeczno-gospodarcza). Ponadto UE jest światowym liderem, jeżeli chodzi o wysokie standardy społeczne i normy środowiskowe, wdrażanie ambitnych polityk chroniących zdrowie ludzkie i działania przeciwdziałające zmianie klimatu. Państwa członkowskie UE poczyniły znaczące postępy w wielu dziedzinach objętych Agendą ONZ 2030, dzięki czemu UE stała się jednym z najlepszych miejsc do życia na świecie (jeśli nie najlepszym).

¹ Sekretarz Generalny ONZ Ban Ki-moon podczas szczytu w sprawie przyjęcia agendy rozwoju po roku 2015, Nowy Jork, 25 września 2015 r. Dostępne pod adresem: <https://www.un.org/press/en/2015/sgsm17111.doc.htm>

² Dz.U. C 202, 7.6.2016.

³ Mój region, moja Europa, nasza przyszłość: Siódme sprawozdanie w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, 2017 r.

Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr.pdf.

Większość respondentów jest zadowolona ze swojego życia rodzinnego, zawodu, życia w kraju, w którym mieszkają, i życia w UE:

Badanie Eurobarometr z 2017 r. dotyczące przyszłości Europy

Unia Europejska jest jednym z najlepszych miejsc do życia

- ✓ Dziewięć państw członkowskich UE-27 zalicza się do 20 „najszczęśliwszych” państw świata, przy czym Finlandia jest na pierwszym miejscu rankingu⁴.
- ✓ Ogólne zadowolenie z życia w UE (określone na podstawie subiektywnego dobrostanu obywateli europejskich) wynosi 70 %⁵.
- ✓ Jedenaście państw członkowskich UE-27 zalicza się do 20 państw osiągających najwyższe wyniki w skali całego świata we wskaźniku mierzącym jakość życia młodych osób (Youth Progress Index)⁶ kompilowanym przez Europejskie Forum Młodzieży. Youth Progress Index jest jednym z pierwszych instrumentów, które opracowano, aby dać pełny obraz życia młodych osób, i jest niezależny od wskaźników ekonomicznych.

61% Europejczyków postrzega Unię Europejską jako miejsce charakteryzujące się stabilnością na tle niespokojnego świata. Rośnie też optymizm co do przyszłości UE.

Sprawozdanie Eurobarometr z 2018 r.

⁴ John F. Helliwell, Richard Layard i Jeffrey D. Sachs „World Happiness Report 2018”.

⁵ Eurostat, wskaźniki jakości życia. Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators

⁶ Europejskie Forum Młodzieży, Youth Progress Index, 2017 r. Dostępne pod adresem: <https://www.youthforum.org/youth-progress-index>.

Państwa członkowskie osiągają jedne z najlepszych wyników w realizacji celów zrównoważonego rozwoju

W zestawieniu światowym siedem państw UE-27 znajduje się w **plerwszej dziesiątce** wyników globalnego indeksu celów zrównoważonego rozwoju, a wszystkie państwa UE-27 plasują się w **plerwszej pięćdziesiątce** (spośród 156 krajów):

Państwa członkowskie UE-27 osiągają **w ujęciu średnim najwyższy wynik** w odniesieniu do **celu zrównoważonego rozwoju nr 1** (Wyeliminowanie ubóstwa we wszystkich jego przejawach na całym świecie).

Państwa członkowskie UE-27 osiągają **średnio drugi najwyższy wynik** w odniesieniu do **celu zrównoważonego rozwoju nr 3** (Umożliwienie wszystkim życia w zdrowiu i propagowanie dobrostanu wszystkich ludzi w każdym wieku).

Państwa członkowskie UE-27 osiągają **średnio najniższe wyniki** w odniesieniu do **celu zrównoważonego rozwoju nr 12** (Promowanie zrównoważonych wzorców konsumpcji i produkcji) oraz **celu zrównoważonego rozwoju nr 14** (Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony).

Istnieją **znaczne różnice** między państwami członkowskimi i w ich obrębie, jeżeli chodzi o osiągnięcie **celu zrównoważonego rozwoju nr 10** (Zmniejszenie nierówności w obrębie państw i między nimi).

W ciągu ostatnich pięciu lat UE poczyniła **dobre postępy w realizacji** niemal wszystkich celów zrównoważonego rozwoju.

Źródło: Indeks SDSN dot celów zrównoważonego rozwoju; Eurostat „Sustainable development in the European Union”, 2018 r.

Żadne osiągnięcia nie są jednak kompletne ani trwałe. Konieczne są stałe wysiłki, aby skonsolidować nasze postępy w dziedzinie demokracji, gospodarki i środowiska naturalnego, aby przezwyciężyć w pełni negatywne skutki kryzysu gospodarczego i finansowego, aby poprawa zdrowia, dobrobytu i dobrostanu ludności nie wiązała się z degradacją środowiska, aby znieść nierówności społeczne oraz aby sprostać wyzwaniom mającym transgraniczny wymiar.

Przechodzimy właśnie czwartą rewolucję przemysłową, a związane z nią zmiany będą miały wpływ na każdego. Pojawia się pytanie, czy będziemy w stanie przyjąć rolę przywódczą i kierować działaniami podejmowanymi w odpowiedzi na te zmiany w taki sposób, aby były zgodne z naszymi wartościami i interesami. UE i jej państwa członkowskie mają znaczną przewagę konkurencyjną, która pozwala nam pełnić rolę przywódczą i zmodernizować nasze gospodarki, chronić środowisko naturalne oraz poprawić stan zdrowia i dobrostan wszystkich Europejczyków. Aby móc zrealizować ten potencjał, powinniśmy wdrażać cele zrównoważonego rozwoju i jednocześnie kontynuować inwestycje w umiejętności, innowacje i powstające technologie, co pomoże naszym gospodarkom i społeczeństwom przejść na zrównoważony rozwój.

Musimy zastanowić się, w jaki sposób zmieniać nasze modele produkcji i konsumpcji. Konieczne są natychmiastowe działania, aby powstrzymać globalne ocieplenie, znikanie ekosystemów i utratę różnorodności biologicznej, które to zmiany zagrażają naszemu dobrostanowi, perspektywom zrównoważonego wzrostu i życiu na naszej planecie. Jesteśmy zdolni zapobiec tym zmianom, ale nie możemy pozwolić sobie na marnowanie czasu. Nierówności i dysproporcje terytorialne są wciąż powszechne, mimo osiągniętych postępów w tym zakresie. Ich wyrównanie jest istotne z punktu widzenia sprawiedliwości społecznej, ale ma także znaczenie dla ochrony i zwiększenia spójności społecznej oraz zapewnienia stabilności społecznej i politycznej na poziomie krajowym i unijnym.

Ponadto poszanowanie dla sprawnie działającego, opartego na zasadach wielostronnego porządku światowego stanowi najlepsze antidotum na prawo dżungli panujące w anarchicznym świecie naznaczonym groźbą użycia broni jądrowej, ekstremizmami i niedostatkami zasobów. Nasila się niebezpieczne nastawienie nacjonalistyczne „najpierw mój kraj”, które może prowadzić do konfliktów. Kilka państw zaczęło wycofywać się ze swoich zobowiązań globalnych dotyczących dobrostanu ludzi, bezpieczeństwa, ochrony środowiska i działań w dziedzinie klimatu, podważając ład oparty na zasadach.

Cele zrównoważonego rozwoju nie są celem samym w sobie, lecz służą nam za kompas i mapę. Oferują one niezbędną perspektywę długoterminową, która wykracza poza okresy kampanii wyborczych i proponowane wówczas doraźne rozwiązania. Pomagają nam utrzymać silną demokrację, budować nowoczesne i dynamiczne gospodarki, a także świat, który oferuje lepsze warunki życia, dzięki zmniejszaniu nierówności i zapewnianiu, by nikt nie został pominięty, przy jednoczesnym poszanowaniu granic zasobów naszej planety i chronieniu jej dla przyszłych pokoleń.

Cele zrównoważonego rozwoju

Źródło: Organizacja Narodów Zjednoczonych.

Od początku swojego urzędowania Komisja pod przewodnictwem Jeana-Claude'a Junckera pracowała nad włączeniem zrównoważonego rozwoju w swoje polityki⁷ i stworzyła już podstawy dla nowej generacji zrównoważonych polityk: od europejskiego filaru praw socjalnych i nowego Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju po opartą na wartościach strategię „Handel z korzyścią dla wszystkich”, strategiczne zaangażowanie na rzecz równouprawnienia płci i europejski obszar edukacji; od pakietu dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, pakietu „Europa w ruchu” i unii energetycznej po strategię niebieskiego wzrostu i strategię dotyczącą biogospodarki oraz od planu inwestycyjnego i planu działania na rzecz zrównoważonego finansowania po agendę miejską dla UE i plan działania na rzecz ochrony przyrody.

Komisja Junckera zaproponowała również zwiększenie stabilności finansów UE poprzez wzmocnienie powiązania między otrzymywaniem finansowania UE a praworządnością, a także poprzez wyznaczenie w przyszłym budżecie UE bardziej ambitnego celu w zakresie wydatków na działania przeciwdziałające zmianie klimatu – 25 %.

Niedawno Komisja pod przewodnictwem Jeana-Claude'a Junckera przedstawiła długoterminową wizję stworzenia dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki UE do 2050 r.⁸ Wizja ta toruje drogę dla strukturalnej przemiany w gospodarce europejskiej, pobudzając zrównoważony wzrost i tworzenie miejsc pracy.

Wszystkie te polityki strategiczne będą musiały zostać wdrożone w całości i w zdecydowany sposób. Konieczne też będzie uzupełnienie ich dodatkowymi działaniami w miarę, jak będą pojawiać się nowe wyzwania, fakty i dowody, pamiętając jednocześnie o tym, że wszystkie polityki są ze sobą powiązane. Ważną rolę do odegrania w tym zakresie mają również dialog społeczny oraz dobrowolne działania sektora prywatnego.

UE jest wyjątkowo dobrze przygotowana do objęcia przewodnictwa. W sytuacji, gdy inne mocarstwa światowe stosują taktykę wycofywania się, na arenie międzynarodowej powstaje polityczna próżnia. Jest to dobra okazja dla UE do objęcia roli przywódczej i wytyczenia drogi, którą będą mogli podążać inni.

W maju tego roku obywatele UE wybiorą nowy Parlament Europejski. Członkowie nowej Komisji obejmą urząd jesienią. Końcowa data realizacji strategii „Europa 2020” na rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu⁹ zbliża się szybko. Musimy zatem zastanowić się nad przyszłym pięcioletnim cyklem polityki europejskiej i nowymi wieloletnimi ramami finansowymi, które będą obowiązywać od 2021 do 2027 r. Rada Europejska¹⁰ z zadowoleniem przyjęła wyrażony przez Komisję zamiar opublikowania niniejszego dokumentu otwierającego debatę, który powinien utorować drogę dla kompleksowej strategii wdrożenia w 2019 r. Niniejszy dokument otwiera debatę nad tym, jak powinny wyglądać w przyszłości wizja zrównoważonego rozwoju w UE oraz główne punkty polityki sektorowej po 2020 r.,

⁷ W załączniku 3 do dokumentu otwierającego debatę omówiono bardziej szczegółowo główne inicjatywy Komisji Junckera, które przyczyniają się do realizacji Agendy ONZ 2030 i porozumienia klimatycznego z Paryża.

⁸ COM(2018) 773 final.

⁹ COM(2010) 2020 final.

¹⁰ EUCO 13/18 – Posiedzenie Rady Europejskiej (18 października 2018 r.) – Konkluzje, III.12.

w ramach przygotowań do realizacji celów zrównoważonego rozwoju w długim okresie¹¹. Komisja pragnie wnieść wkład w prawdziwie kompleksową i perspektywną debatę na temat przyszłości Europy, a zrównoważony rozwój jest nierozzerwalnie związany z tą przyszłością.

2 UE a globalne wyzwania

Dzięki reformom wdrażanym na wszystkich poziomach po kryzysie gospodarczym i finansowym fundamentalne parametry gospodarki UE uległy poprawie¹². Ostatnie prognozy¹³ wskazują jednak, że budowanie ram odpornej gospodarki wymaga zwiększenia dynamiki wzrostu, ograniczenia wskaźników długu oraz utrzymywania dyscypliny fiskalnej. Jeżeli nie podejmiemy kroków w celu zwiększenia odporności gospodarczej i spójności oraz usunięcia słabości strukturalnych, w nadchodzących latach gospodarka może stracić rozpęd, ponieważ wzrostowi zagraża poważne ryzyko. Jeżeli natomiast przeprowadzimy niezbędne reformy strukturalne, osiągniemy większy dobrostan naszych obywateli i lepszą przyszłość, w tym poprzez inwestycje w badania i innowacje, usługi publiczne, systemy opieki społecznej i ochronę środowiska. Aby dostosować systemy fiskalne i emerytalne do przyszłych wyzwań, w tym zapewnić stabilne dochody podatkowe w obrębie jednolitego rynku, konieczne są działania zarówno na szczeblu UE, jak i państw członkowskich.

Wiele dotychczasowych wyzwań nabiera coraz bardziej pilnego charakteru i stanowi zagrożenie dla naszego dobrostanu i dobrobytu gospodarczego. Wszystkie te wyzwania są złożone i ściśle ze sobą powiązane, co oznacza, że rozwiązanie jednego z nich może pozytywnie wpłynąć na pozostałe.

Najpoważniejszym deficytem i naszym największym wyzwaniem w dziedzinie zrównoważonego rozwoju jest dług ekologiczny, który zaciągamy przez nadmierną eksploatację i wyczerpywanie zasobów naturalnych. Podważamy w ten sposób zdolność zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń w granicach zasobów naszej planety. Wywierana w skali całego świata presja na kluczowe zasoby, począwszy od wody słodkiej po żyzną glebę, zagraża ludzkiemu przetrwaniu. Ludzkość zużywa obecnie nadmierną ilość zasobów – ekwiwalent 1,7 Ziemi¹⁴. Jako że globalne zużycie surowców wzrosło czternastokrotnie w latach 1900–2015, a na lata 2015–2050 prognozowane jest niemal podwojenie ich zużycia¹⁵, świat szybko zmierza w kierunku kilku progów nieodwracalnych zmian. Sytuacja ta powoduje nie tylko obciążenie dla środowiska, ale stanowi również poważne wyzwanie dla gospodarki UE, która jest zależna od surowców pochodzących z rynków międzynarodowych.

¹¹ COM(2016) 739 final.

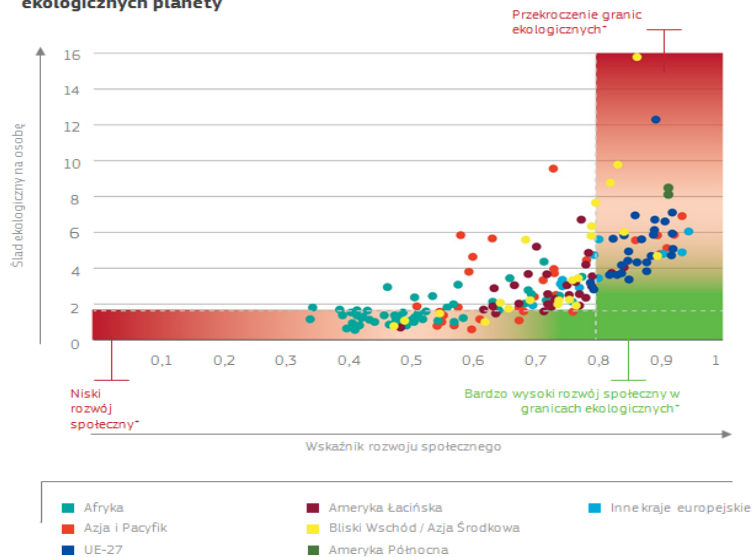
¹² Roczna analiza wzrostu gospodarczego na 2018 r., COM(2017) 690 final.

¹³ Europejska prognoza gospodarcza z jesieni 2018 r. opublikowana w dniu 8 listopada 2018 r. Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip089_en_0.pdf.

¹⁴ Global Footprint Network. Dostępne pod adresem: <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>.

¹⁵ Komisja Europejska, tablica wyników dotyczących surowców, 2018 r.

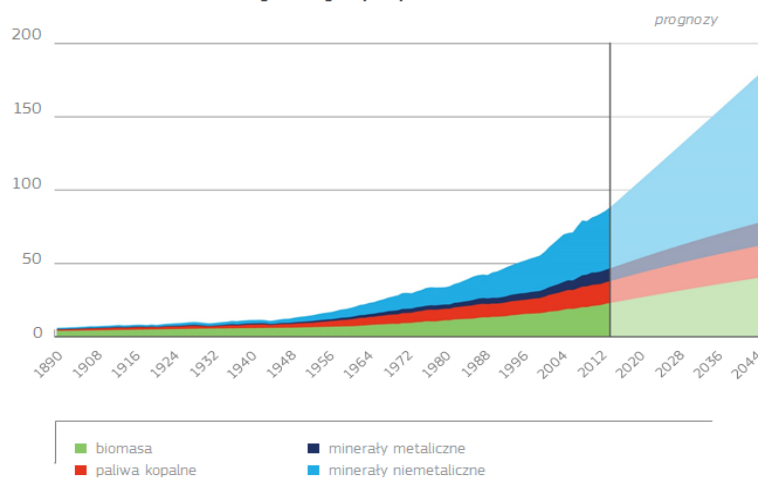
Żaden kraj nie osiągnął wysokiego poziomu rozwoju społecznego w granicach ekologicznych planety

Źródło: Global Footprint Network, UNDP.

Uwaga: Dane na potrzeby wskaźnika rozwoju społecznego i granice ekologiczne były zbierane od 2014 r.

Przejęcie na gospodarkę o obiegu zamkniętym jest niezwykle ważne w świetle stale rosnącego globalnego wydobycia surowców

Źródło: Komisja Europejska, europejskie partnerstwo innowacyjne w dziedzinie surowców, tablica wyników dotyczących surowców za 2018 r., na podstawie Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (dane historyczne) oraz Hatfield-Dodds i in. (2017 r.) (prognozy).

Różnorodność biologiczna i ekosystemy są w coraz większym stopniu zagrożone działaniami człowieka; w ciągu zaledwie 40 lat światowe populacje gatunków kręgowców zmniejszyły się średnio o 60 %¹⁶. Lasy tropikalne są niszczone w szybkim tempie – co roku tracimy obszary leśne odpowiadające w przybliżeniu powierzchni Grecji. Nie możemy mówić, że „to nie jest nasz problem”. W UE tylko 23 % gatunków i 16 % siedlisk jest w dobrej kondycji zdrowotnej. Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego wymaga bardzo dużej ilości

¹⁶ WWF, 2018 r., „Living Planet Report - 2018: Aiming Higher”. Grooten, M. i Almond, R.E.A. (red.). WWF, Gland, Szwajcaria.

gruntów¹⁷, a rosnące zapotrzebowanie na żywność pochodzenia morskiego wywiera znaczną presję na ekosystemy morskie¹⁸.

Globalne emisje gazów cieplarnianych stale rosną w alarmującym tempie. Za wzrost ten odpowiada głównie zużycie energii, ale również nadmierne zużycie zasobów i niszczenie ekosystemów. Transport jest źródłem 27 % emisji gazów cieplarnianych w UE, a wiele obszarów miejskich nie spełnia uzgodnionych unijnych limitów zanieczyszczenia powietrza. Sektor produkcji żywności nadal zużywa duże ilości wody i energii oraz emituje zanieczyszczenia – około 11,3 % emisji gazów cieplarnianych w UE ma swoje źródło w tym sektorze. Paliwa kopalne nadal korzystają w UE z dotacji publicznych w wysokości około 55 mld EUR rocznie (co odpowiada około 20 % kosztów przywozu paliw do UE), pomimo jednoczesnego wdrażania ambitnych środków na rzecz obniżenia emisyjności i faktu, że UE zobowiązała się na forum grup G-7 i G-20 do stopniowego wycofywania tych dotacji¹⁹.

W ogólnym ujęciu, UE udało się zmniejszyć własne emisje i oddzielić je od wzrostu gospodarczego, wnosząc w ten sposób duży wkład w globalne wysiłki, uwzględniając również emisje związane z unijnym przywozem i wywozem²⁰. Konieczne są jednak wysiłki zarówno na poziomie UE, jak i ogólnosiwiatowym.

Jeśli nie zostaną podjęte działania, katastrofalne skutki zmiany klimatu i degradacji kapitału naturalnego dotkną poważnie gospodarkę, obniżą jakość życia na całej planecie oraz zwiększą intensywność i częstotliwość występowania klęsk żywiołowych, które będą pociągać za sobą większą liczbę ofiar. Zatrzymanie tych negatywnych trendów wiąże się z kosztami i wymaga znacznego wspólnego wysiłku, ale koszt bezczynności i związane z tym konsekwencje społeczne byłyby znacznie wyższe²¹.

Niepewność nie ogranicza się do wyzwań dotyczących naszej planety. Chwieją się również fundamenty unijnego modelu dobrobytu społecznego, który stanowi jeden z kluczowych elementów projektu europejskiego. Zmiany technologiczne, strukturalne i demograficzne zachodzące w zglobalizowanym świecie rewolucjonizują świat pracy i jednocześnie stawiają pod znakiem zapytania zasadę solidarności międzypokoleniowej, zgodnie z którą każde następne pokolenie mogło liczyć na „odziedziczenie” świata w lepszym stanie niż pokolenie jego rodziców. Sytuacja ta może także nasilić zagrożenia dla najważniejszych wartości UE, takich jak demokracja, praworządność i prawa podstawowe.

¹⁷ Europejska Agencja Środowiska (2017) „Food in a green light. A systems approach to sustainable food”.

¹⁸ SWD(2016) 319 final.

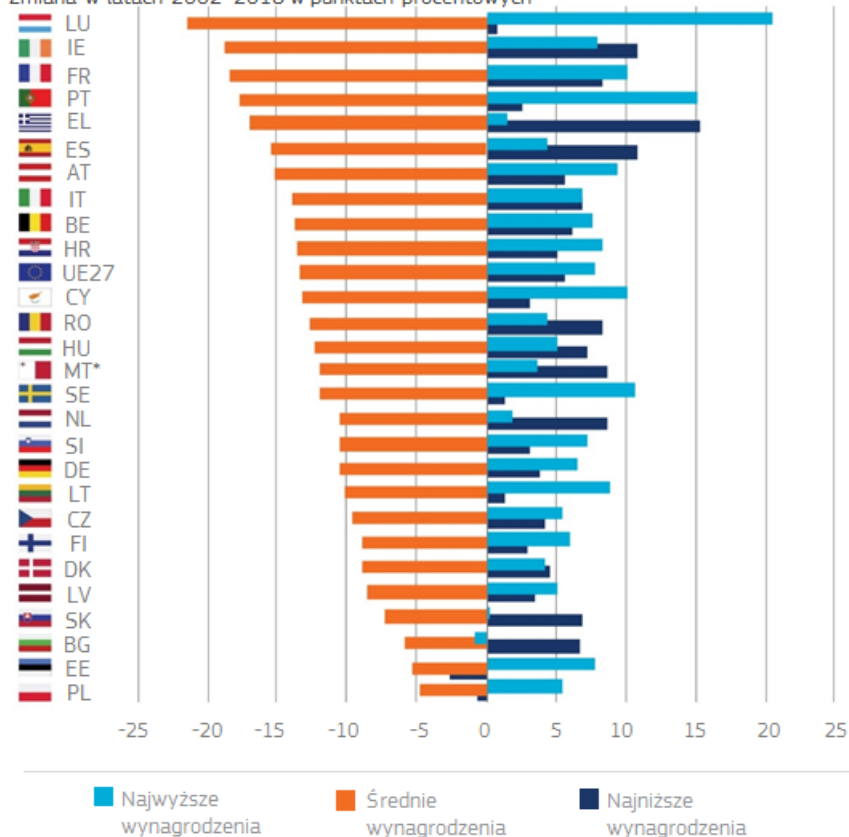
¹⁹ COM(2019) 1.

²⁰ Szczegółowa analiza uzupełniająca komunikat Komisji COM (2018) 773, sekcja 5.6.2.3.

²¹ Dante Disparte „If You Think Fighting Climate Change Will Be Expensive, Calculate the Cost of Letting It Happen”, 12 czerwca 2017 r., Harvard Business Review online. Dostępne pod adresem: <https://hbr.org/2017/06/if-you-think-fighting-climate-change-will-be-expensive-calculate-the-cost-of-letting-it-happen>

Odsetek pracowników o średnich dochodach kurczy się w całej UE

Miejsca pracy w UE oferujące wysokie, średnie albo niskie dochody
Zmiana w latach 2002–2016 w punktach procentowych

Źródło: Zatrudnienie i kwestie społeczne w Europie (ESDE), 2018 r.

Uwaga: W przypadku Malty przedstawiono zmianę w latach 2009–2016.

Obecnie wciąż około 22,5 % ludności UE jest zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a 6,9 % Europejczyków dotyka pogłębiona deprivacja materialna. W 2017 r. nierówności dochodowe w państwach członkowskich UE zmniejszyły się po raz pierwszy od czasu kryzysu finansowego. Nierówności w zarobkach są jednak nadal zbyt duże – postępuje koncentracja bogactwa w rękach małej grupy ludzi. Pociąga to za sobą wielorakie konsekwencje społeczne, prowadząc do dysproporcji pod względem dobrostanu i jakości życia. Państwa członkowskie UE stoją również w obliczu szeregu wyzwań związanych z zapewnieniem wszystkim Europejczykom przystępnej cenowo energii – miliony osób nie są w stanie odpowiednio ogrzać swoich mieszkań²². Podczas gdy prawie 43 mln osób w UE nie może sobie pozwolić na regularne posiłki wysokiej jakości co drugi dzień²³, marnotrawimy blisko 20 % naszej produkcji żywności²⁴, a więcej niż połowa dorosłej populacji UE ma nadwagę²⁵, która zwiększa ryzyko poważnych chorób. Dodatkowym zagrożeniem dla zdrowia jest oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe, która w ciągu najbliższych dziesięcioleci może powodować ponad 10 mln zgonów rocznie²⁶.

²² Eurostat „Sustainable development in the European Union – Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU context” – wydanie z 2018 r.

²³ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en.

²⁴ Eurostat „Sustainable development in the European Union – Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU context” – wydanie z 2018 r.

²⁵ Eurostat „Sustainable development in the European Union – Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU context” – wydanie z 2018 r.

²⁶ Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), 2016 r., „Antimicrobial resistance and our food systems: challenges and solutions”. Dostępne pod adresem: <http://www.fao.org/3/a-i6106e.pdf>

W UE...

Źródło: Eurostat, Komisja Europejska, EU Fusions.

Wciąż nie osiągnęliśmy jeszcze całkowitej równości mężczyzn i kobiet. Niezależnie od tego, że wskaźnik zatrudnienia kobiet jest z historycznego punktu widzenia bardzo wysoki i nigdy dotąd tyle kobiet nie zajmowało stanowisk kierowniczych, przestajemy osiągać postępy, a w niektórych obszarach wręcz tracimy już osiągnięte cele²⁷. W ciągu ostatnich dziesięciu lat dwanaście państw członkowskich UE cofnęło się, jeśli chodzi o równowagę płci w zakresie czasu poświęcanego na opiekę, pracę w gospodarstwie domowym i aktywność społeczną. Utrzymują się różnice w zakresie zatrudnienia i wynagrodzeń²⁸.

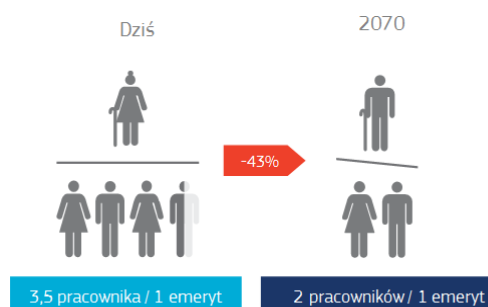

Fakt, że najwyższą średnią długość życia na świecie odnotowuje się w Europie, jest ogromnym osiągnięciem. Jednak coraz większa liczba osób starszych oraz kurczenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym stawiają nowe wyzwania przed naszym modelem społeczno-gospodarczym. Starzenie się społeczeństwa w połączeniu z długowiecznością i coraz częstszymi chorobami przewlekłymi może mieć duży wpływ na finanse publiczne, w tym na systemy opieki zdrowotnej. Podniesie to również ryzyko nierówności między pokoleniami.

²⁷ Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (2017), wskaźnik równości płci 2017 – pomiar równości płci w Unii Europejskiej w latach 2005–2015, komunikat prasowy z dnia 11 października 2017 r. Dostępne pod adresem: <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-index-2017-progress-snails-pace>

²⁸ Komisja Europejska, sprawozdanie z 2018 r. na temat równości kobiet i mężczyzn w UE.

Odsetek osób w wieku powyżej 65 lat w porównaniu z ludnością w wieku produkcyjnym będzie rósł szybko

Źródło: Eurostat, Komisja Europejska.
 Uwaga: Wykres pokazuje współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, który pokazuje liczbę osób w wieku 65 lat lub starszych wyrażoną jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym (tzn. osób w wieku 15–64 lat).

Nierówności i spadek mobilności społecznej stanowią zagrożenie dla naszego ogólnego rozwoju gospodarczego²⁹ i spójności społecznej. Generalnie UE stosunkowo dobrze radzi sobie z nierównościami dochodowymi, ale jest mniej skuteczna w zapewnianiu równości szans. Nierówność szans może utrudnić pewnym grupom włączenie społeczne i integrację na rynku pracy, co wpływa niekorzystnie na perspektywy wzrostu gospodarczego. Rozwiązanie problemu nierówności jest niezbędnym warunkiem uzyskania poparcia społeczeństwa dla przejścia na zrównoważony rozwój. Narastające pokusy izolacjonizmu i nacjonalizmu mogą oznaczać, że zbyt wielu Europejczyków nie ma poczucia bezpieczeństwa w świecie, który wydaje się im coraz bardziej niesprawiedliwy. Nie ma wątpliwości, że żadne państwo członkowskie nie jest samo w sobie wystarczająco duże lub silne, by stawić czoła ponadnarodowym wyzwaniom, ale zjednoczeni w Unii jesteśmy w stanie zapewnić ochronę.

Nierówności w skali światowej są również poważnym powodem do niepokoju. Przy tak dużych różnicach pod względem wzrostu liczby ludności i poziomu życia na całym świecie oraz przy stale rosnących temperaturach i znikających ekosystemach nie da się uniknąć wzrostu przymusowych wysiedleń i migracji na całym świecie. Przykładowo szacuje się, że do 2050 r. setki milionów ludzi opuści swoje domy w wyniku zmiany klimatu i degradacji środowiska³⁰. Jest to wyraźny przykład wzajemnych powiązań i zależności między wieloma różnymi złożonymi kwestiami oraz konieczności kompleksowej reakcji. Nie ma jednego cudownego rozwiązania ani uniwersalnego panaceum na wszystkie trudne i poważne problemy.

Modernizacja naszego modelu gospodarczego, rozwiązanie problemów społecznych, z którymi się borykamy, oraz dalsze wspieranie i rozwijanie silnej i wielostronnej współpracy opartej na zasadach to trudne zadania. A jednak to właśnie te elementy zapewniają nam stabilność społeczną, rozkwit naszych gospodarek oraz poprawę zdrowia. Nasze wolne społeczeństwa potrzebują dynamizmu gospodarczego, ciągłych inwestycji w kluczowe technologie wspomagające oraz w edukację. W imię lepszej przyszłości dla nas wszystkich potrzebujemy nowej formy trwałego wzrostu gospodarczego opartej na założeniu, że naturalne warunki brzegowe XXI wieku są bardzo różne od warunków w poprzednim stuleciu. Z zadowoleniem przyjmujemy to wyzwanie.

²⁹ OECD(2015), In It Together: Why Less Inequality Benefits All, OECD Publishing, Paryż.

³⁰ International Organisation for Migration, "Migration, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence", 2009 r.

Cele zrównoważonego rozwoju to z definicji cele globalne, które mają zastosowanie do wszystkich części świata, i tak należy je postrzegać. Musimy działać z myślą o wymiarze międzynarodowym, dając przykład, ustanawiając globalne standardy i nakłaniając państwa, przemysł i obywateli do przyłączenia się do tej inicjatywy. Jako największy na świecie jednolity rynek, największy partner handlowy i inwestor oraz największe źródło pomocy rozwojowej, UE może mieć bardzo duży wpływ na powodzenie Agendy ONZ 2030. UE już stosuje wiele najnowocześniejszych strategii na świecie w celu wspierania zrównoważonego rozwoju. Aby do 2030 r. móc żyć w zrównoważonej Europie, nie wolno nam zboczyć z tej drogi ani zwolnić kroku. Nie możemy sobie pozwolić na zrzucenie odpowiedzialności na kolejne pokolenia, a czas ucieka. Nasze decyzje lub ich brak w najbliższych latach zdecydują o tym, czy niektóre tendencje da się jeszcze odwrócić.

3 W kierunku zrównoważonej Europy do 2030 r.

Zrównoważony rozwój wiąże się z podwyższeniem poziomu życia obywateli dzięki zaoferowaniu im faktycznych możliwości wyboru, stworzeniu sprzyjającego otoczenia, rozpowszechnianiu wiedzy i lepszemu przekazywaniu informacji. Powinno to doprowadzić nas do sytuacji, w której cieszymy się „dobrą jakością życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety”³¹, inteligentnie korzystając z jej zasobów i prowadząc nowoczesną gospodarkę z korzyścią dla naszego zdrowia i samopoczucia.

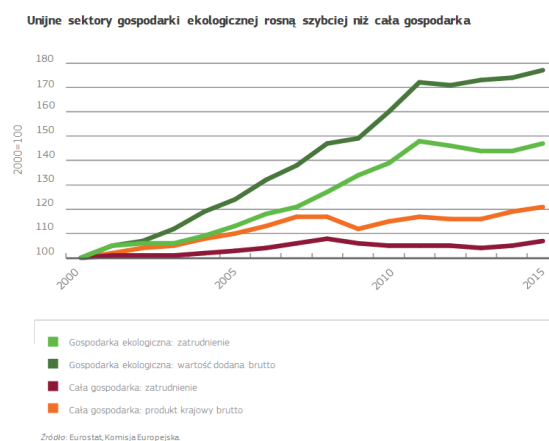
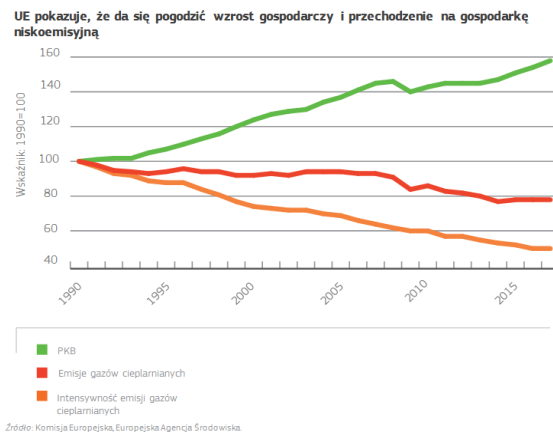
Dlatego też powinniśmy konsekwentnie podążać w obranym kierunku: przejść na niskoemisyjną, neutralną dla klimatu, zasobooszczędną gospodarkę o dużej różnorodności biologicznej w pełnej zgodności z Agendą ONZ 2030 i 17 celami zrównoważonego rozwoju. Transformacja ta musi przynosić korzyści wszystkim, nie pozostawiać nikogo w tyle, zapewniać równość i integracyjny charakter. Wzrost gospodarczy powinien w mniejszym stopniu zależeć od nieodnawialnych zasobów, tak abyśmy mogli maksymalizować wykorzystanie zarządzanych w zrównoważony sposób zasobów odnawialnych i usług ekosystemowych.

UE rozpoczęła już tę transformację. W latach 2000–2015 zatrudnienie w sektorze ochrony środowiska rosło w szybszym tempie niż w całej gospodarce³². Technologie niskoemisyjne

³¹ 7. program działań w zakresie środowiska. Dostępne pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32013D1386>.

³² Eurostat, gospodarka przyjazna środowisku – statystyki dotyczące zatrudnienia i wzrostu gospodarczego. Dostępne pod adresem: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/10420.pdf>. Gospodarka przyjazna środowisku obejmuje dwie szerokie grupy działań lub produktów: ochronę środowiska, czyli wszystkie działania związane z zapobieganiem zanieczyszczeniom i wszelkiego rodzaju degradacji środowiska, ich zmniejszaniem i eliminowaniem; zarządzanie zasobami, czyli zachowanie i utrzymanie zasobów naturalnych, a tym samym ochronę przed wyczerpaniem zasobów.

stają się ważnym towarem handlowym, a UE korzysta na znaczących dodatnich bilansach handlowych. W latach 2012–2015 eksport czystych technologii energetycznych z UE był wart 71 mld EUR, o 11 mld EUR więcej niż ich import. UE już teraz pokazuje, że możliwy jest jednocześnie rozwój gospodarki i obniżenie emisji dwutlenku węgla.

UE może ustanowić standard dla reszty świata, jeżeli będzie liderem realizacji celów zrównoważonego rozwoju i przejścia na zrównoważoną gospodarkę, w tym przez inteligentne inwestycje w innowacje i kluczowe technologie wspomagające. W takiej sytuacji UE jako pierwsza skorzystałaby na tej transformacji. Miałaby również największą przewagę konkurencyjną na przyszłym globalnym rynku. Przyczyni się to do budowania silniejszych państw członkowskich w silniejszej Unii, pomagając obywatelom w realizacji ich celów w zakresie wolności i dobrostanu, realizując tym samym europejską wizję.

„Zielony wzrost, jak przyływ podnoszący wszystkie łódzie”³³, przyniósłby korzyści zarówno producentom, jak i konsumentom. Szacuje się, że osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju w obszarach żywności, rolnictwa, energii, materiałów, miast oraz zdrowia i dobrostanu może otworzyć możliwości rynkowe warte ponad 10 bln EUR³⁴. Ambicja UE, by stworzyć zasobooszczędną i neutralną dla klimatu gospodarkę, udowodni, że przejście na

³³ S. Fankhauser, A. Bowen et al. „Who will win the green race? In search of environmental competitiveness and innovation”, 2013 r.

³⁴ Komisja ds. Biznesu i Zrównoważonego Rozwoju „Better Business Better World. The report of the Business & Sustainable Development Commission”, styczeń 2017 r. (s. 12).

zieloną gospodarkę może iść w parze ze wzrostem dobrobytu. Aby odnieść sukces, UE i jej państwa członkowskie muszą odgrywać wiodącą rolę w zakresie nauki, technologii i nowoczesnej infrastruktury. Musimy również wspierać powstawanie nowych modeli biznesowych, znosić bariery na jednolitym rynku i wykorzystywać nowe technologie, takie jak sztuczna inteligencja. Takie czynniki horyzontalne jak badania naukowe i innowacje, finanse, polityka cenowa i opodatkowanie, odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej oraz nowe modele biznesowe i edukacja stworzą odpowiednie warunki dla zmian w zakresie zrównoważonego rozwoju, jeżeli będą ukierunkowane na innowacyjną, zieloną, sprzyjającą włączeniu społecznemu i sprawiedliwą społecznie transformację gospodarczą.

Aby to osiągnąć, musimy nadal inwestować w ludzi i w różnorodne systemy leżące u podstaw naszego społeczeństwa. Izolacyjne i fragmentaryczne podejście okazało się nieskuteczne. Musimy opracować kompleksowe i zintegrowane strategie. Na przykład problemów ochrony środowiska nie można rozwiązać wyłącznie za pomocą polityki ochrony środowiska, jeżeli w ramach polityki gospodarczej nadal promowane będą paliwa kopalne, nieefektywna gospodarka zasobami lub niezrównoważona produkcja i konsumpcja. Podobnie sama polityka społeczna nie wystarczy jako jedyne wsparcie siły roboczej dotkniętej przejściem na gospodarkę niskoemisyjną w wyniku czwartej rewolucji przemysłowej; kluczowe znaczenie dla budowania niezbędnej odporności naszych społeczeństw mają solidne strategie polityczne w zakresie edukacji i szkoleń, a także w dziedzinie badań naukowych i rozwoju.

Potrzebne są działania na wszystkich poziomach. Instytucje UE, państwa członkowskie i regiony będą musiały się przyłączyć. Miasta, gminy i obszary wiejskie powinny stać się siłą napędową zmian. Obywatele, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz środowisko badawczo-naukowe będą musieli działać razem. UE i państwa członkowskie będą musiały współpracować z partnerami międzynarodowymi. Jeżeli chcemy odnieść sukces, wszyscy musimy podążać w tym samym kierunku.

3.1 Polityczne podstawy zrównoważonej przyszłości

Dlatego niezwykle ważne jest, aby wszystkie podmioty w UE nadały priorytet przejściu na zrównoważony rozwój. Muszą one kontynuować realizację przekrojowych programów politycznych, które zostały przyjęte na szczelnie UE w ostatnich latach. Istotne elementy polityki UE zostały już ukierunkowane na osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Pozostało jeszcze wdrożenie ich przez państwa członkowskie w zintegrowany sposób. Na przykład koszty niewdrożenia istniejącego prawodawstwa UE w zakresie ochrony środowiska zasadniczo szacuje się na około 50 mld EUR rocznie w postaci kosztów ochrony zdrowia i bezpośrednich kosztów dla środowiska. Osiągnięcie pełnej zgodności z unijnymi przepisami w zakresie ochrony środowiska przyniosłoby nie tylko ogromne korzyści dla środowiska i naszego zdrowia, ale również stworzyłoby nowe miejsca pracy³⁵.

Podobnie nie chodzi tylko o przyspieszenie i zwiększenie skali zrównoważonych rozwiązań, ale również o budowanie pomostów i zwiększanie spójności między różnymi programami na wszystkich szczeblach. Spójność polityki jest kluczowym warunkiem osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju i zapewnienia UE długoterminowego zielonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Solidne dowody w obszarze kluczowych wyzwań i możliwości w zakresie zrównoważonego rozwoju dla UE potwierdzają, że należy skupić się na produkcji i konsumpcji w odniesieniu

³⁵ Przegląd wdrażania polityki ochrony środowiska UE, 2017 r.

do materiałów i produktów, żywności, energii, mobilności i środowiska zbudowanego³⁶, z uwzględnieniem społecznych skutków zmian w tych obszarach. Tu właśnie zmiany w zakresie zrównoważonego rozwoju są najbardziej potrzebne i potencjalnie najbardziej korzystne dla gospodarki, społeczeństwa i środowiska naturalnego UE, wywierając silny pozytywny efekt mnożnikowy w skali światowej. Obszary te nie funkcjonują w izolacji, ale są ze sobą silnie powiązane i wzajemnie się wzmacniają.

3.1.1 Od gospodarki linearnej do gospodarki o obiegu zamkniętym

Poprawa dostępności i przystępności cenowej różnych materiałów i produktów uprościła nasze życie i przyczyniła się do podniesienia poziomu i jakości życia w UE. Nasza kultura konsumpcji doprowadziła jednak do nadmiernej eksploatacji zasobów i rosnącej presji na kapitał naturalny i klimat³⁷.

Musimy upewnić się, że nasza gospodarka może nadal się rozwijać w zrównoważony sposób i że możemy podnosić poziom życia obywateli. Będzie to wymagało nowych projektów materiałów i produktów, tak abyśmy byli odpowiednio przygotowani do ich coraz powszechniejszego ponownego używania, naprawy i recyklingu. To z kolei zmniejszy nie tylko ilość odpadów, ale także zapotrzebowanie na pozyskiwanie nowych zasobów, które jest bardzo kosztowne pod względem finansowym i środowiskowym. Gdy dany produkt nie nadaje się już do użytku, czy jest to para dżinsów, smartfon, pojemnik spożywczy czy też mebel, prawdziwa gospodarka o obiegu zamkniętym zapewnia zachowanie większości jego wartości materialnej. To, co wcześniej uznawano za odpady, można ponownie wykorzystać do wytwarzania nowych produktów.

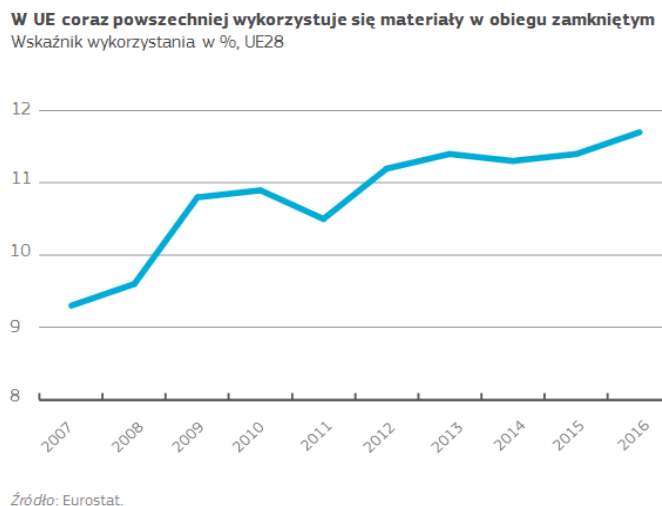
Źródło: Komisja Europejska.

Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym na biogospodarkę o obiegu zamkniętym, jest ogromną szansą na osiągnięcie trwałej przewagi konkurencyjnej. Stosowanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym we wszystkich sektorach i gałęziach przemysłu będzie korzystne dla Europy pod względem środowiskowym i społecznym,

³⁶ Należą do nich między innymi: Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu „Globalne ocieplenie o 1,5 °C: sprawozdanie specjalne Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) w sprawie skutków globalnego ocieplenia o 1,5 °C w stosunku do poziomu sprzed epoki przemysłowej i powiązanych globalnych ścieżek redukcji emisji gazów cieplarnianych w kontekście wzmacniania światowej odpowiedzi na zagrożenie zmianą klimatu, wzmacniania zrównoważonego rozwoju i działań na rzecz eliminacji ubóstwa”, 2018 r.; Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G. (2018): sprawozdanie „2018 SDG Index and Dashboards”. Nowy Jork: Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN); Europa na drodze do zrównoważonej przyszłości – wkład platformy zainteresowanych stron poświęconej celom zrównoważonego rozwoju do dokumentu UE otwierającego debatę, październik 2018 r.

³⁷ Eurostat „Sustainable development in the European Union – Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU context” – wydanie z 2018 r.

a ponadto może przynieść korzyści gospodarcze netto w wysokości 1,8 bln EUR do 2030 r.³⁸, doprowadzi do powstania ponad 1 mln nowych miejsc pracy w całej UE do 2030 r.³⁹ i będzie miało zasadnicze znaczenie dla ograniczenia emisji gazów cieplarnianych⁴⁰. Biorąc pod uwagę fakt, że produkty UE są w dużym stopniu uzależnione od zasobów pochodzących z innych części świata, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym pomogłoby również UE w zmniejszeniu presji środowiskowej, społecznej i ekonomicznej w skali światowej, a także zwiększyłoby strategiczną autonomię UE.

UE posiada gospodarkę najlepiej przygotowaną do odniesienia korzyści z gospodarki o obiegu zamkniętym. Kluczem jest uczynienie z wytwarzanych w niej produktów jednej ze swoich sztandarowych marek i uzyskanie w ten sposób przewagi konkurencyjnej. Aby jednak utrzymać tę przewagę, będziemy musieli zwiększyć nasze wysiłki. W planie działania UE dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym, przyjętym przez Komisję pod przewodnictwem Jeana-Claude’a Junckera w 2015 r., określono środki służące skierowaniu gospodarki UE w stronę obiegu zamkniętego i wsparciu wiodącej pozycji UE w tej transformacji. Obejmują one działania na rzecz zmiany struktury konsumpcji i produkcji przez skupienie się na projektowaniu produktów (trwałość, możliwość naprawy, ponownego wykorzystania i recyklingu), gospodarowaniu odpadami (unikanie, recykling materiałów, odzysk energii i unikanie składowania) oraz zwiększaniu świadomości konsumentów. Niemal wszystkie elementy planu działania zostały już zrealizowane, ale konieczne będą dalsze kroki w celu stworzenia europejskiej gospodarki o obiegu całkowicie zamkniętym.

Odnowiona unijna strategia dotycząca biogospodarki przedstawiona w 2018 r. uzupełnia plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym, usprawniając i zwiększając zrównoważone wykorzystanie zasobów odnawialnych i umożliwiając przekształcanie odnawialnych surowców i przemysłowych produktów ubocznych w bioprodukty, takie jak paliwa, chemikalia, kompozyty, meble i nawozy.

Obecnie zasadnicze znaczenie ma przełożenie uzgodnionych strategii na rzeczywiste działania oraz dalsze priorytetowe traktowanie nowych działań na wszystkich szczeblach sprawowania rządów w UE. Na przykład ambitne unowocześnienie unijnych przepisów

³⁸ „Growth within: A circular economy vision for a competitive Europe”, Ellen MacArthur Foundation i McKinsey Center for Business and Environment, 2015.

³⁹ W stronę gospodarki o obiegu zamkniętym – gospodarka odpadami w UE, 2017 r., Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego.

⁴⁰ SITRA, gospodarka o obiegu zamkniętym – potężna siła na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, 2018. Dostępne pod adresem: <https://www.sitra.fi/en/publications/circular-economy-powerful-force-climate-mitigation/>.

dotyczących odpadów będzie musiało zostać wdrożone w praktyce przez państwa członkowskie. Ocena cyklu życia produktów powinna stać się normą, a ramy ekoprojektu utworzone, aby zwiększyć efektywność produktów w celu zmniejszenia zużycia energii i zasobów, powinny zostać w jak największym stopniu rozszerzone. Należy przyspieszyć rozpoczęte prace nad chemikaliami, środowiskiem nietoksycznym, oznakowaniem ekologicznym, ekoinnowacjami, surowcami krytycznymi i nawozami. Wzmocnienie rynku surowców wtórnych musi pozostać priorytetem. Kluczowym obszarem zainteresowania będzie nadal skuteczne budowanie gospodarki o obiegu zamkniętym w zakresie tworzyw sztucznych. Konieczne będzie wspieranie gałęzi przemysłu zużywających dodatkowe zasoby i będących źródłem znacznych zanieczyszczeń, takich jak przemysł spożywczy, odzieżowy i elektroniczny, i pobudzanie ich do stosowania obiegu zamkniętego. Należy zwiększyć i wzmocnić sektory biotechnologiczne, a jednocześnie chronić nasze ekosystemy i unikać nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych. Powinniśmy uczynić gospodarkę o obiegu zamkniętym trzonem strategii przemysłowej UE, umożliwiając stosowanie obiegu zamkniętego w nowych obszarach i sektorach, umożliwiając konsumentom dokonywanie świadomych wyborów i wzmacniając wysiłki sektora publicznego za pomocą zrównoważonych zamówień publicznych. Nadeszła odpowiednia pora, a fala powszechnego poparcia dla unijnej strategii w dziedzinie tworzyw sztucznych jest dowodem coraz większego zrozumienia dla dalszych działań na tym polu.

Gospodarka o obiegu zamkniętym w działaniu: UE wprowadza pierwszą na świecie kompleksową strategię w dziedzinie tworzyw sztucznych

Unijna strategia w dziedzinie tworzyw sztucznych⁴¹ oraz przepisy dotyczące produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych⁴² będą chronić środowisko przed zanieczyszczeniem tworzywami sztucznymi, jednocześnie wspierając wzrost i innowacje. Do 2030 r. wszystkie opakowania z tworzyw sztucznych wprowadzane do obrotu w UE będą musiały nadawać się do recyklingu w sposób opłacalny pod względem ekonomicznym. Zakazane zostaną celowo dodawane mikrodrobiny plastiku i najbardziej szkodliwe artykuły jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, dla których istnieją alternatywy, a do produkcji nowych produktów w coraz większym stopniu wykorzystywane będą tworzywa sztuczne pochodzące z recyklingu.

3.1.2 Zrównoważony rozwój od pola do stołu

Sektor rolnictwa i obszary wiejskie w UE mają kluczowe znaczenie dla dobrobytu Europejczyków. Dzięki rolnictwu i przemysłowi spożywczemu UE jest jednym z wiodących na świecie producentów żywności, gwarantem bezpieczeństwa żywnościowego i źródłem milionów miejsc pracy dla Europejczyków. Rolnicy w UE w głównej mierze sprawują pieczę nad środowiskiem naturalnym, jako że zajmują się zasobami naturalnymi na 48 % powierzchni UE. Za kolejne 40 % odpowiadają leśnicy. Na obszarach wiejskich w UE wprowadza się innowacyjne sektory, takie jak biogospodarka. Ponadto nasze obszary wiejskie odgrywają ważną rolę w rekreacji i turystyce. Rolnicy i leśnicy w największym stopniu odczuwają jednak skutki wzrostu średnich temperatur i degradacji środowiska naturalnego.

Rolnictwo UE poczyniło rzeczywiste postępy w zakresie klimatu i środowiska, ograniczając od 1990 r. emisje gazów cieplarnianych o 20 % i poziom azotanów w rzekach o 17,7 %. Niemniej jednak nadal stoimy przed wieloma wyzwaniami. Jeżeli chcemy przeprowadzić modernizację gospodarki, chronić środowisko naturalne i poprawić jakość naszej żywności,

⁴¹ COM/2018/028 final.

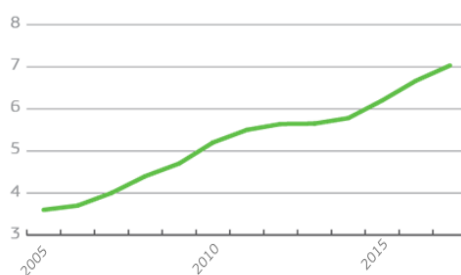
⁴² COM/2018/340 final.

musimy zlikwidować nierównowagę w łańcuchu żywnościowym, począwszy od rolnictwa i rybołówstwa, aż po sektor żywności i napojów, transport, dystrybucję i konsumpcję.

Cele zrównoważonego rozwoju oferują rozwiązania. Szacuje się, że światowy system żywności i rolnictwa zgodny z celami zrównoważonego rozwoju może doprowadzić do powstania nowej wartości ekonomicznej na poziomie ponad 1,8 bln EUR do 2030 r.⁴³ Mógłby on stanowić źródło wartościowej żywności po przystępnej cenie dla rosnącej liczby ludności na świecie, generować wyższe dochody, pomagać w odnowie lasów, zasobów słodkiej wody i ekosystemów, a także mógłby być dużo bardziej odporny na ryzyko zmiany klimatu⁴⁴. Oczekuje się, że do 2050 r. zrównoważone rolnictwo i produkcja żywności doprowadzą do powstania ponad 200 mln pełnoetatowych miejsc pracy w ujęciu globalnym⁴⁵.

Również w tym przypadku obserwujemy zmiany popytu. Obywatele coraz bardziej cenią żywność produkowaną w sposób bardziej korzystny dla społeczeństwa, taką jak produkty ekologiczne, produkty posiadające oznaczenia geograficzne, lokalne systemy produkcji żywności powodujące mniejszą emisję dwutlenku węgla, a także innowacyjne rozwiązania w zakresie niskoemisyjnej produkcji żywności. Udział rolnictwa ekologicznego, z naciskiem na ochronę środowiska i dobrostan zwierząt, stale rośnie od 2005 r. we wszystkich państwach członkowskich UE i oczekuje się, że tendencja ta utrzyma się⁴⁶.

Rolnictwo ekologiczne zyskuje na znaczeniu w UE. W latach 2005-2016 jego udział w łącznych użytkach rolnych niemal się podwoił.
Powierzchnia upraw metodami ekologicznymi, % wykorzystywanych użytków rolnych

Źródło: Eurostat.

Jako największy eksporter i importer produktów rolno-spożywczych na świecie⁴⁷, UE ma duże szanse, by czerpać korzyści z tej możliwości gospodarczej i stać się światowym liderem w dziedzinie zrównoważonej żywności. Jest to możliwe do osiągnięcia. Potrzebujemy kompleksowego podejścia obejmującego prawdziwą zmianę w sposobie produkcji, przetwarzania, konsumpcji i dystrybucji żywności. Konieczne jest przyspieszenie przejścia na **system zrównoważonej żywności** oparty na zasadach gospodarki o obiegu zamkniętym. Ponadto musimy sprawić, aby innowacyjna, zdrowa, przyjazna środowisku i dobrostanowi zwierząt produkcja bezpiecznej i bogatej w składniki odżywcze żywności stała się jednym z naszych największych znaków rozpoznawczych.

⁴³ Komisja ds. Biznesu i Zrównoważonego Rozwoju „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission”, styczeń 2017 r.

⁴⁴ Komisja ds. Biznesu i Zrównoważonego Rozwoju „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission”, styczeń 2017 r.

⁴⁵ Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), Zielone miejsca pracy. Dostępne pod adresem: <http://www.fao.org/rural-employment/work-areas/green-jobs/en/>

⁴⁶ Eurostat „Sustainable development in the European Union – Monitoring Report on Progress towards the SDGs in an EU context” – wydanie z 2018 r.

⁴⁷ Komisja Europejska, Monitorowanie polityki handlu produktami rolnymi, MAP 2018-1, „Handel rolno-spożywczy w 2017 r.: kolejny rekordowy wynik w handlu produktami rolno-spożywczymi w UE”.

Komisja zaproponowała zmodernizowaną wspólną politykę rolną (WPR), w ramach której krajowe plany państw członkowskich będą musiały odzwierciedlać solidne zasady zrównoważonego rozwoju zapisane w celach WPR. Wspólna polityka rybołówstwa doprowadziła do znacznych postępów w zakresie poprawy zrównoważonego charakteru rybołówstwa europejskiego. Konieczne jest jednak właściwe wdrożenie wspólnej polityki rybołówstwa, w tym zrównoważone zarządzanie wszystkimi zasobami rybnymi oraz rozwój zrównoważonej akwakultury.

Ramka: Wsparcie dla przejścia na zrównoważone rolnictwo dzięki zmodernizowanej WPR

Przyszła WPR (na lata 2021–2027)⁴⁸ będzie w dalszym ciągu zapewniać dostęp do wysokiej jakości żywności oraz silne wsparcie dla jedyne w swoim rodzaju europejskiego modelu rolnictwa, z większym naciskiem na środowisko i klimat, wspierając w ten sposób przejście na bardziej zrównoważone rolnictwo oraz rozwój tętniących życiem obszarów wiejskich.

Nowe zobowiązania obejmują zachowanie gleb bogatych w węgiel przez ochronę terenów podmokłych i torfowisk; obowiązkową gospodarkę składnikami odżywczymi, aby poprawić jakość wody, ograniczyć emisje amoniaku i poziom podtlenku azotu; płodozmian zamiast dywersyfikacji upraw. Wszyscy rolnicy, którzy korzystają ze wsparcia w ramach WPR, będą musieli przestrzegać tych podstawowych zasad.

Każde państwo członkowskie będzie musiało opracować ekoprogramy nakłaniające i zachęcające rolników do preferencyjnego stosowania praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, wykraczających poza obowiązkowe wymogi. Ponadto rolnicy będą mieli możliwość przyczynienia się do dalszej poprawy zrównoważonego rozwoju, otrzymując dodatkowe wsparcie za pośrednictwem różnych dobrowolnych systemów.

W tym kontekście ważne jest egzekwowanie bardziej rozważnego stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych, aby zmniejszyć ryzyko zwiększonej oporności na takie środki u zwierząt i ludzi⁴⁹, kontynuowanie unijnego planu działania na rzecz zwalczania marnotrawienia żywności, zwiększenie nacisku na przestrzeganie norm w zakresie dobrostanu zwierząt, zapewnienie zrównoważonego stosowania pestycydów oraz przekształcanie bioodpadów, pozostałości i odrzutów w wartościowe zasoby. Aby zwiększyć dostępność faktycznych, przystępnych cenowo i zdrowych możliwości, odpowiednie i innowacyjne środki, w tym lepsza edukacja i informacje dla konsumentów, mogłyby skłonić do tworzenia przejrzystych łańcuchów wartości. Ponadto zachęciłoby to producentów i supermarkety do oferowania zrównoważonej żywności, a konsumentów – do kupowania takiej żywności i stosowania zasad zdrowego żywienia. Przystawienie się na bardziej zrównoważone spożycie produktów pochodzenia zwierzęcego przyniosłoby ponadto znaczne korzyści dla zdrowia konsumentów i pozytywnie wpłynęłoby na środowisko naturalne⁵⁰.

⁴⁸ Dostępne pod adresem: <https://ec.europa.eu/commission/publications/natural-resources-and-environment>.

⁴⁹ Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf.

⁵⁰ Dogłębna analiza służąca wsparciu komunikatu Komisji COM (2018) 773 „Czysta planeta dla wszystkich. Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki”. Produkcja mięsa stanowi jedno z największych obciążeń gruntów w przeliczeniu na kalorie. Zmiany w zakresie konsumpcji mięsa i jej ograniczenie spowodują uwolnienie dodatkowych gruntów.

3.1.3 Energia, budownictwo i mobilność gotowe na wyzwania przyszłości

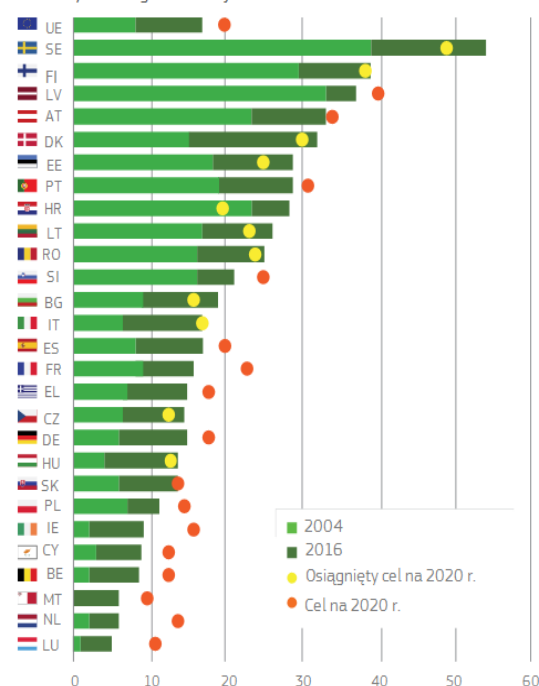
Czysta energia to gwarancja zrównoważonej gospodarki w przyszłości. Aby ograniczyć nasze oddziaływanie na środowisko naturalne i zadbać o zdrowie Europejczyków, musimy produkować, przechowywać i zużywać energię w zrównoważony sposób.

UE już dzisiaj jest jedną z najbardziej niskoemisyjnych gospodarek na świecie. Integralną częścią koszyka energetycznego jest energia ze źródeł odnawialnych, zaś ponad połowa unijnych dostaw energii jest neutralna dla klimatu. Zużycie energii w ostatnich latach spadło dzięki stosowaniu środków poprawiających efektywność energetyczną, np. etykietowania energetycznego⁵¹. Nabywając nowe urządzenia, konsumenci coraz częściej wybierają urządzenia energooszczędne. W sektorze energii ze źródeł odnawialnych oraz efektywności energetycznej w Europie stworzono niemal 1,5 mln miejsc pracy.

W 2016 r. energia z OZE stanowiła 17% energii zużywanej w UE – jest to

dobry kierunek do osiągnięcia 20% celu przewidzianego na 2020 r.

W % zużycia energii końcowej brutto

Źródło: Eurostat.

Powołując do życia unię energetyczną, Komisja Europejska wprowadziła jedne z najobszerniejszych ram politycznych na świecie, które dotyczą przejścia na czystą energię oraz modernizacji gospodarczej i które łączą politykę w zakresie klimatu, energii, transportu, badań naukowych i inne polityki. Określone w ramach unii energetycznej cele, czyli osiągnięcie co najmniej 32 % energii ze źródeł odnawialnych w łącznym zużyciu energii oraz co najmniej 32,5 % efektywności energetycznej w 2030 r., pozwolą nam uzyskać więcej niż wynika to z naszych zobowiązań poczynionych na podstawie porozumienia klimatycznego

⁵¹ W ciągu ostatnich 10 lat znacznie zwiększyła się efektywność energetyczna lodówek (to samo dotyczy np. pralek, zmywarek i telewizorów). Oznacza to również, że konsumenci nabywają bardziej wydajne produkty. Dziesięć najbardziej energooszczędnych produktów w oparciu o dane GFK. Dostępne pod adresem: topten.eu

z Paryża – ograniczenia do 2030 r. emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 40 % w porównaniu z poziomem z 1990 r.

Ramka: Czysta energia to szansa na nowe miejsca pracy i wzrost gospodarczy

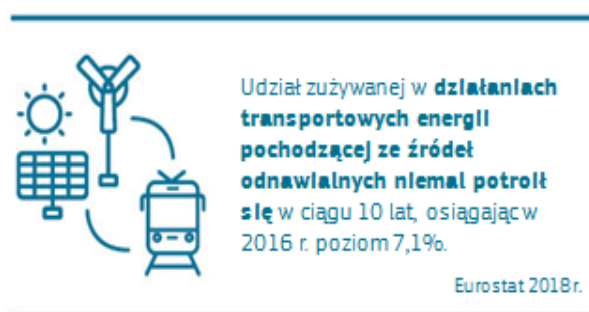
W latach 2008–2014 liczba miejsc pracy związanych z technologiami energii ze źródeł odnawialnych wzrosła o 70 %. Do 2030 r. może powstać dodatkowych 900 000 miejsc pracy, przy założeniu, że uruchomione zostaną inwestycje publiczne i prywatne. W sektorze efektywności energetycznej może powstać nawet 400 000 dodatkowych miejsc pracy na poziomie lokalnym.

Potrzeba jednak więcej działań, aby zrealizować idee zgodne z literą i duchem porozumienia klimatycznego z Paryża, wykraczając poza 2030 r. i wykorzystując pełen potencjał gospodarczy, jaki niesie ze sobą transformacja sektora energetycznego. UE może znacząco ograniczyć swoje kosztowne uzależnienie od paliw kopalnych, zmniejszyć koszty przywozu paliw kopalnych wynoszące ok. 260 mld EUR, zwiększyć niezależność energetyczną i przyczynić się do funkcjonowania bardziej sprawiedliwego rynku energii. Ważne jest, abyśmy nadal integrowali rynek energii, tworząc brakujące ogniwa i przyspieszając transgraniczną wymianę energii. Przejściu na czystą energię sprzyja wykorzystanie energii oceanicznej oraz morskiej energii wiatrowej. UE, która jest liderem w tym obszarze, powinna nadal wykorzystywać przewagę wynikającą z pozycji pioniera.

Około 40 % zużywanej energii pochłaniają **budynki**, a zatem istnieje potrzeba promowania podnoszenia efektywności energetycznej budynków – za pomocą odpowiednich prac remontowych i modernizacyjnych. To już się dzieje. Na przykład ponad 3,4 mln miejsc pracy w Europie funkcjonuje w przemyśle ekologicznym, powiązanym głównie z odnawianiem budynków. Ograniczanie zapotrzebowania budynków na energię wymaga zwiększonego wykorzystania ogrzewania czystą energią, ale także projektowania inteligentnych budynków i urządzeń oraz lepszych materiałów izolacyjnych. Wszystko powinno odbywać się zgodnie z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym. Celem dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków jest poprawa jakości życia, dzięki lepszej izolacji i wentylacji naszych domów, a tym samym zapewnieniu lepszych warunków życia, a także dekarbonizacja budynków do 2050 r. Takie działania obniżą koszty życia i dzięki temu umożliwią naszym obywatelom uzyskanie oszczędności. Należy jednak znaleźć sposoby, aby pomóc Europejczykom przede wszystkim w dokonaniu tej przemiany.

Kolejnym decydującym czynnikiem służącym zapewnieniu czystej, efektywnej pod względem zasobów i niskoemisyjnej przyszłości jest sektor **mobilności**, począwszy od mobilności miejskiej po sieci transeuropejskie, transport drogowy, a także transport morski i lotnictwo. W sektorze usług transportowych i mobilności zatrudnionych jest około 11 mln osób, a zapotrzebowanie na mobilność jest w dzisiejszym świecie wysokie. Jednak transport w obecnej formie powoduje zanieczyszczenia powietrza, hałas, zagęszczenie ruchu i wypadki drogowe. Ten sektor już teraz generuje niemal jedną czwartą europejskich emisji gazów cieplarnianych i wykazuje tendencję wzrostową. W zaprezentowanym przez Komisję Europejską w 2016 r. Planie działania na rzecz niskoemisyjnej mobilności, a także w przygotowanym następnie pakiecie na rzecz mobilności „Europa w ruchu” przewidziano szereg działań służących zwiększeniu zrównoważonego charakteru naszego systemu transportu. Działania te mają doprowadzić do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i dać sygnał przedsiębiorstwom unijnym, że warto inwestować w czysty transport. Przyczynią się one ponadto do wzrostu gospodarczego i zwiększenia liczby miejsc pracy. Musimy priorytetowo traktować czyste i przystępne cenowo rozwiązania alternatywne, a naszym celem powinny być europejskie drogi, po których jeżdżą jedynie bezemisyjne pojazdy, oraz jak najlepsze wykorzystanie technologii cyfrowych na potrzeby ograniczenia zużycia paliw.

Do ograniczania emisji przyczyniają się również unijne systemy nawigacji satelitarnej, dotyczy to np. transportu lotniczego i drogowego.

Na pierwszej linii działania, jeżeli chodzi o przejście na mobilność zgodną z zasadami zrównoważonego rozwoju, znajdują się miasta. Rola, jaką powinny odegrać miasta, jest bardzo istotna, a to za sprawą zrównoważonego planowania urbanistycznego, integracyjnego planowania przestrzennego oraz reagowania na potrzeby dotyczące mobilności i infrastruktury. Należy wspierać obszary miejskie w stosowaniu cyfryzacji, automatyzacji oraz innych rozwiązań innowacyjnych. Powinny one wprowadzać aktywny i dzielony transport, poczynając od częstszego przemieszczania się pieszo i rowerem, a kończąc na usługach w postaci wspólnego korzystania z samochodów (tzw. car-sharing i car-pooling).

Ważne jest także uwzględnienie projektowania samochodów i ich wycofywania z eksploatacji, a także infrastruktury transportu. Należy zapewnić, aby w maksymalnym zakresie wykorzystywano możliwości przejścia na gospodarkę obiegu zamkniętym. Pojazdy wycofane z eksploatacji zawierają ogromne ilości cennych materiałów. Unijne ramy ustawodawcze dotyczące pojazdów wycofanych z eksploatacji wymagają od producentów, aby projektowali i produkowali nowe pojazdy bez użycia niebezpiecznych substancji, w sposób, który ułatwia ponowne wykorzystanie materiałów uzyskanych ze starego samochodu i przeznaczenie ich na wytworzenie nowych produktów.

Można w większym zakresie wykorzystywać materiały nadające się do recyklingu, które znajdują się w pojazdach i w infrastrukturze transportu, i należy do tego dążyć. Tym samym recykling stanie się efektywniejszy. Zbieranie i recykling na większą skalę akumulatorów pojazdów elektrycznych w UE mogłoby np. przyczynić się do ograniczenia uzależnienia od materiałów importowanych i zatrzymania wartości, jaką mają odzyskane materiały, w unijnej gospodarce. Ważne będą dodatkowe impulsy, zarówno w postaci przepisów jak i źródeł finansowania, które pozwolą maksymalnie wykorzystać potencjał sektora transportowego na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym.

3.1.4 Zagwarantowanie przemiany sprawiedliwej ze społecznego punktu widzenia

Solidarność i dobrobyt to wartości same w sobie. Stanowią one istotę naszego wolnego i demokratycznego społeczeństwa. Przejście na ekologiczny i zrównoważony wzrost gospodarczy i konkurencyjność może być skuteczne jedynie wtedy, gdy jednocześnie sprzyja włączeniu społecznemu. Zmiana w kierunku zrównoważonego charakteru gospodarki wiąże się zatem również z **promowaniem praw socjalnych i dobrostanu** dla wszystkich, co z kolei przyczynia się do zachowania spójności społecznej w państwach członkowskich i całej UE.

Przejście na zrównoważony rozwój może przynieść pozytywne efekty mnożnikowe, jeżeli chodzi o dobrostan społeczny. Stworzy podstawy dla godnej pracy, a dodatkowo może w bardzo pozytywny sposób wpłynąć na stan zdrowia społeczeństwa. Powszechnie wiadomo,

że dobre zdrowie ściśle wiąże się ze stanem naszego środowiska naturalnego. Na przykład zanieczyszczenie powietrza i wody może mieć szkodliwy wpływ na zdrowie. Zrównoważone systemy żywnościowe mogą oferować wszystkim obywatelom wyżywienie wysokiej jakości.

Ramka: Przepisy UE dotyczące chemikaliów znacznie przyczyniły się do zagwarantowania wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego. Na przestrzeni minionych czterech dziesięcioleci zdecydowanie zmniejszyło się narażenie człowieka i środowiska na niebezpieczne substancje. Przepisy UE pomogły również w zmniejszeniu narażenia na niektóre substancje rakotwórcze w miejscu pracy i w ciągu minionych 20 lat zapobiegły, jak podają dane szacunkowe, około jednemu milionowi nowych przypadków zachorowań na nowotwory w UE.

Tworzenie synergii i modernizowanie naszej gospodarki wiąże się nierzadko z niełatwymi kompromisami. W wyniku przejścia na zrównoważony rozwój powstaną nowe miejsca pracy, będą jednak znikać lub ulegać przekształceniu (między innymi w wyniku cyfryzacji czy automatyzacji) zawody tradycyjne, co z kolei może powodować przejściowe napięcia na rynku pracy. Biorąc za przykład rynek pracy, nie można obecnie przewidzieć, jaki będzie dokładny wpływ sztucznej inteligencji.

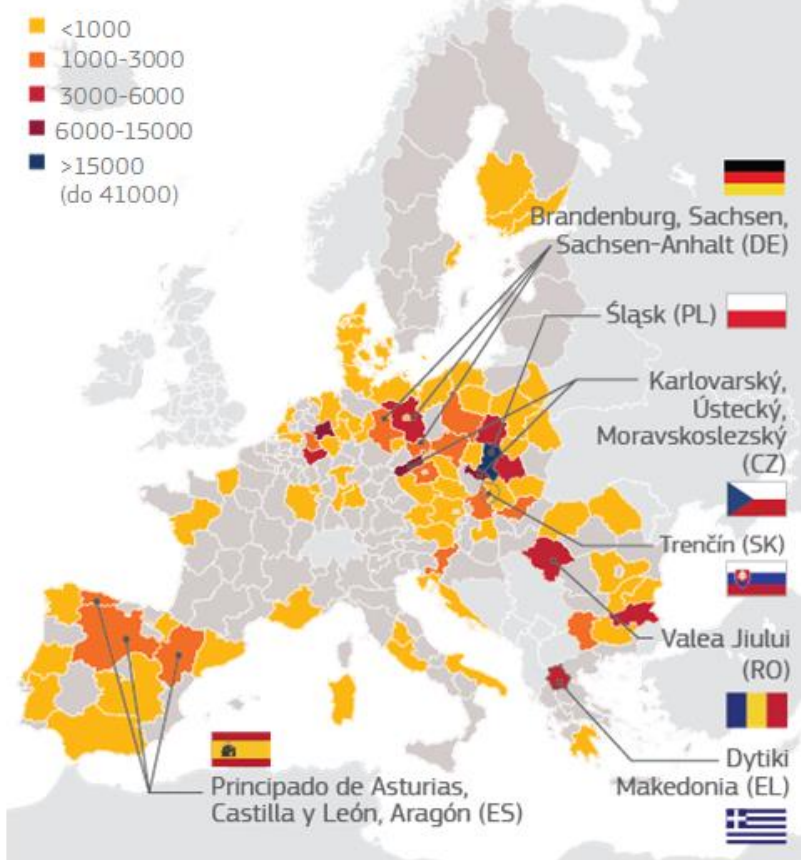
Mimo że wiele gospodarstw domowych znajduje się w bardzo trudnej sytuacji materialnej, rośnie zrozumienie dla konieczności zmiany sposobów, w jaki produkujemy i konsumujemy. Wyzwania te nie tylko mogą dotknąć w większym stopniu osoby o średnich i niższych dochodach, lecz mogą także generować dodatkowe koszty, np. modernizacji domów, pojazdów lub podnoszenia umiejętności, które to koszty mogą stanowić dla nich ogromne obciążenie.

Taka transformacja ma konsekwencje dla osób zatrudnionych w odnośnych przedsiębiorstwach, a czasem dla całych regionów. Podstawową zasadą, która powinna kierować przejściem na nowe technologie, powinna być zasada niepozostawiania nikogo w tyle. Przejście na zrównoważony rozwój nie uda się, jeżeli będzie się dokonywać kosztem określonych grup społeczeństwa, kosztem poszczególnych sektorów czy regionów. Wszyscy członkowie naszego społeczeństwa muszą otrzymać te same możliwości uczestnictwa w zrównoważonej przyszłości Europy, a także w ten sam sposób skorzystać na przemianie. Musimy w szczególności wzmocnić pozycję kobiet, aby podejmowały one pracę i starały się osiągnąć niezależność ekonomiczną.

Dążąc do sukcesu we wprowadzeniu naszego społeczeństwa na ścieżkę zrównoważonego rozwoju, musimy dopilnować, aby nasze strategie pozwoliły wszystkim Europejczykom na udział w tej zmianie. Między innymi musimy zadbać o zapewnienie im niezbędnych umiejętności. Komisja uruchomiła na przykład inicjatywę – platformę dla regionów górniczych w okresie transformacji, która pomoże opracować strategie i projekty opłacalnej z ekonomicznego, społecznego i technologicznego punktu widzenia transformacji w niektórych regionach UE i która zostanie rozszerzona na regiony o wysokiej produkcji węgla. Należy umacniać takie wczesne inicjatywy, które przygotowują do wyzwań związanych z przekształcaniem gospodarki, a także powielać je w innych sektorach, w których konieczna jest transformacja. Przykładem mogą być sektory przemysłu samochodowego i spożywczego.

UE planuje z dużym wyprzedzeniem proces transformacji w regionach górniczych

Potencjalna utrata miejsc pracy w UE27
do 2030 r. (łącznie)

Źródło: Komisja Europejska (DG JRC, DG REGIO).

Zapewnienie uczciwej i sprawiedliwej transformacji, która sprzyja włączeniu społecznemu, będzie miało decydujące znaczenie dla akceptacji wymaganych etapów przez społeczeństwo, a tym samym dla osiągnięcia pełnego sukcesu procesu transformacji. Wymaga to większego i bardziej sprawiedliwego uczestnictwa w rynku pracy, przy uwzględnieniu jakości pracy i warunków pracy. Oznacza to również poszanowanie praw mniejszości.

W tym kontekście uporządkowana, legalna i odpowiednio zarządzana migracja może stworzyć szanse dla gospodarki europejskiej, poprzez zapewnienie odpowiednich rozwiązań w obliczu zmieniającej się struktury demograficznej – zarówno w państwach pochodzenia, jak i w państwach przeznaczenia migrantów. Wspólnym zadaniem jest integracja wszystkich migrantów, którzy legalnie i zgodnie z prawem przebywają w UE, oraz zapewnienie im pełnego uczestnictwa w społeczeństwie – czy to w ujęciu kulturalnym, społecznym czy gospodarczym. Ma to decydujące znaczenie dla osiągnięcia spójności społecznej⁵².

Przejsie na zrównoważony rozwój wymaga również inwestycji w skuteczne i zintegrowane systemy ochrony socjalnej, w tym w usługi wysokiej jakości, takie jak edukacja, szkolenia, uczenie się przez całe życie, opieka nad dziećmi, opieka pozaszkolna, opieka zdrowotna

⁵² COM(2016) 377.

i długoterminowa. Pozwoli to zapewnić wszystkim równe szanse i będzie sprzyjać upowszechnianiu konwergencji społeczno-gospodarczej. Zmienić się muszą przede wszystkim systemy opieki zdrowotnej, tak aby były łatwo dostępne dla każdego i przystępne cenowo (poprawić należy między innymi dostęp do lekarstw), bardziej ukierunkowane na pacjentów i w większym stopniu skupione na promocji zdrowia oraz zapobieganiu chorobom. Należy częściej i lepiej planować i prognozować sytuację w zakresie pracowników opieki zdrowotnej, a także w większym stopniu korzystać z technologii cyfrowych, które sprzyjają oszczędnościom⁵³.

Inwestycje społeczne muszą więc pozostać priorytetem w działaniach UE i jej państw członkowskich. Ważnym punktem odniesienia jest dokument otwierający debatę na temat Europy Socjalnej⁵⁴; rozważa się w nim szczegółowo warianty pozwalające na dostosowanie naszych modeli socjalnych do wyzwań, z jakimi się mierzymy. Najważniejsze ramy dla UE na jej drodze ku zmianom stanowi Europejski filar praw socjalnych, ogłoszony przez instytucje UE w listopadzie 2017 r. Celem filaru jest pokierowanie nowym procesem poprawy warunków pracy i życia. Określono w nim kluczowe zasady i prawa w sektorze zatrudnienia i spraw społecznych. Nasza uwaga powinna teraz skupić się na realizacji jego założeń. Idąc do przodu, musimy upewnić się, że wdrożenie filaru przyczyni się do wyposażenia osób w odpowiednie umiejętności niezbędne do obsadzenia miejsc pracy, które są ukierunkowane na ekologiczną transformację gospodarczą.

Proces przejścia na zrównoważony rozwój musi być procesem wspomagającym państwa członkowskie i regiony w rozwoju oraz we wzajemnym zbliżeniu, przy eliminowaniu regionalnych nierówności i niesprawiedliwości w szerszym ujęciu – w obrębie obszarów miejskich i wiejskich oraz między nimi.

Aż 75 % terytorium UE to obszary wiejskie, jednak na obszarach miejskich zamieszkują ponad dwie trzecie mieszkańców UE. Generują oni nawet 85 % unijnego PKB, zużywają około 60–80 % energii i zmagają się z wyzwaniami takimi jak zagęszczenie ruchu, brak odpowiednich mieszkań, zanieczyszczenie powietrza oraz pogarszająca się infrastruktura⁵⁵. Priorytetem powinno nadal być wdrożenie i rozwój agendy miejskiej dla UE, ponadto należy nasilać efekty synergii z różnymi politykami w obszarze zrównoważonego rozwoju i innymi instrumentami.

Obszary wiejskie to główny dostawca żywności, energii i materiałów, które są nam potrzebne, dlatego mają one decydujące znaczenie dla przejścia na zrównoważony rozwój. Biogospodarka to przykład sektora, w którym można wnieść znaczący wkład w dekarbonizację naszej gospodarki, przy jednoczesnym tworzeniu miejsc pracy na obszarach wiejskich. Dobre przykłady możliwości gospodarczych na obszarach wiejskich to turystyka zrównoważona i zrównoważone systemy żywnościowe. Wiążą się one z ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Podejmowanie działań przez samą UE, takich jak polityka spójności czy polityka rozwoju obszarów wiejskich, w tym działania UE na rzecz inteligentnych wsi, nie wystarczy. Wszystkie zainteresowane strony, w tym na poziomie krajowym i regionalnym, będą musiały wnieść swój wkład w przyspieszenie przejścia na zrównoważony rozwój i zastosowania

⁵³ W 2017 r. nawet 9,6 % europejskiego PKB przeznaczono na opiekę zdrowotną. Coraz ważniejszy jest więc aspekt efektywności, jeżeli chodzi o wydatki na zdrowie, oraz eliminowania niegospodarnego wydatkowania.

⁵⁴ COM(2017) 206, Dokument dotyczący społecznego wymiaru Europy, 26 kwietnia 2017 r.

⁵⁵ Cele zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, cel nr. 11: przekształcenie miast w miejsca sprzyjające włączeniu społecznemu, bezpieczne, odporne i zrównoważone. Dostępne pod adresem: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>

odpowiednich strategii – regulacyjnych bądź innych – służących wzmocnieniu obszarów wiejskich i zagwarantowaniu równych warunków życia.

3.2 Czynniki horyzontalne umożliwiające przejście na zrównoważony rozwój

3.2.1 Kształcenie, nauka, technologia, badania naukowe, innowacje i cyfryzacja

Kształcenie, nauka, technologia, badania naukowe i innowacje są niezbędne do osiągnięcia zrównoważonej gospodarki UE, która wypełniałaby cele zrównoważonego rozwoju⁵⁶. Musimy nadal podnosić świadomość, poszerzać naszą wiedzę i doskonalić nasze umiejętności. Powinniśmy inwestować więcej w te obszary, ukierunkowując je na realizację celów zrównoważonego rozwoju.

Nieodzownymi elementami stworzenia kultury zrównoważonego rozwoju są: kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie. Liderzy UE uzgodnili, że będą prowadzić wspólne działania na rzecz stworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r., aby w pełni wykorzystać potencjał kształcenia, szkolenia i kultury jako czynników pobudzających tworzenie miejsc pracy, wzrost gospodarczy i sprawiedliwość społeczną. Kształcenie jest zarówno wartością samą w sobie, jak i nieocenionym środkiem służącym osiągnięciu zrównoważonego rozwoju. Dlatego też należy głównie skupić się na stworzeniu równego dostępu do sprzyjającego włączeniu społecznemu kształcenia i szkolenia na wysokim poziomie, na wszystkich etapach życia, od wczesnego dzieciństwa po szkolnictwo wyższe i kształcenie dorosłych. Należy zachęcać instytucje edukacyjne wszystkich szczebli, aby traktowały cele zrównoważonego rozwoju jako wytyczne dla swoich działań, i wspierać je, aby stały się ośrodkami, w których nie tylko uczy się umiejętności w zakresie zrównoważonego rozwoju, lecz również aktywnie stosuje się te umiejętności w praktyce. Należy również zająć się reformą i zmodernizowaniem systemów kształcenia – od budowy zielonych szkół i zielonych miasteczek uniwersyteckich po rozwijanie nowych umiejętności przydatnych w gospodarce cyfrowej.

Podejmując działania ukierunkowane na przyszłość, jako priorytet należy traktować poprawę e-umiejętności i podstawowych umiejętności cyfrowych, zgodnie z unijnym Planem działania w dziedzinie edukacji cyfrowej⁵⁷, oraz skupienie się na sztucznej inteligencji⁵⁸. Oczywistym priorytetem jest wykorzystanie siły transformacji cyfrowej do realizacji celów zrównoważonego rozwoju. UE jest w pełni zaangażowana w rozwijanie zdolności i wiedzy fachowej w kluczowych technologiach cyfrowych, takich jak łączność, „internet rzeczy”, cyberbezpieczeństwo, łańcuch bloków oraz obliczenia wielkiej skali, a jednocześnie zwraca uwagę na możliwe negatywne efekty zewnętrzne infrastruktury cyfrowej.

Sztuczna inteligencja to obszar, w którym UE pozostaje w tyle za Chinami i Stanami Zjednoczonymi⁵⁹. UE powinna szybko nadrobić zaległości, aby móc czerpać korzyści gospodarcze, a jednocześnie objąć wiodącą rolę w kształtowaniu koniecznej nowej etyki, która powinna towarzyszyć tej nowej technologii. W ten sposób UE mogłaby przyczynić się do zapewnienia, aby sztuczna inteligencja przynosiła same korzyści w naszym życiu i pracy.

⁵⁶ „The Role of Science, Technology and Innovation Policies to Foster the Implementation of the Sustainable Development Goals”, sprawozdanie grupy ekspertów „Follow-up to Rio+20, notably the SDGs”.

⁵⁷ COM(2018) 22 final.

⁵⁸ W listopadzie 2018 r. Komisja Europejska uruchomiła projekt „AI Watch”, aby monitorować rozwój sytuacji w zakresie sztucznej inteligencji w UE i na świecie oraz zapewnić konieczną bazę analityczną dla przyszłych działań.

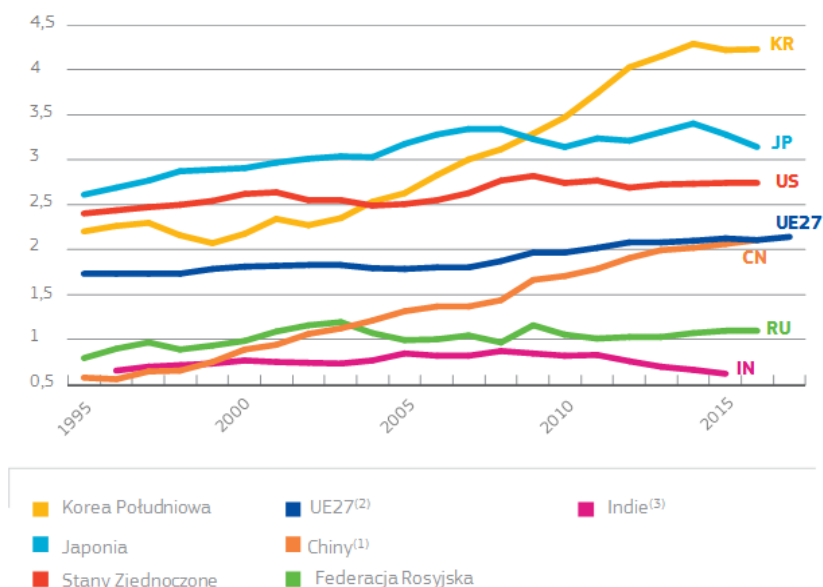
⁵⁹ Komisja Europejska „USA-China-EU plans for AI: where do we stand?” styczeń 2018 r. Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_AI%20USA-China-EU%20plans%20for%20AI%20v5.pdf.

Dzięki możliwości natychmiastowego przetwarzania dużej ilości danych sztuczna inteligencja ma potencjał, aby znacznie zwiększyć wydajność w wielu obszarach takich jak ochrona zdrowia, energia, rolnictwo, kształcenie i ochrona środowiska. Na przykład w sektorze rolnictwa naukowcy wykorzystują obecnie sztuczną inteligencję i duże zbiory danych, aby przewidywać plony kilka miesięcy przed zbiorami, potencjalnie pomagając w ten sposób rolnikom w zwiększeniu wydajności, podejmowaniu świadomych decyzji o zasiewach, a ostatecznie w poprawie bezpieczeństwa żywnościowego⁶⁰.

Badania naukowe i innowacje odgrywają istotną rolę jako katalizator zmian. Są instrumentem służącym analizie skutków zmian oraz środkiem zapewniającym, aby każda transformacja prowadziła do zwiększenia naszego dobrostanu. Umożliwiają nam również uzyskanie oszczędności. Zwiększenie inwestycji w innowacje i rozwój technologiczny pomoże nam w dłuższym okresie obniżyć koszty realizacji naszych celów długoterminowych, takich jak cele związane z wartościami docelowymi w zakresie klimatu i środowiska. Europa posiada potencjał ludzki, umiejętności i wrodzoną kreatywność. Korzystając z potencjału szerokiej społeczności naukowców i innowatorów, UE znajduje się na dobrej pozycji, aby objąć wiodącą rolę w rozwoju oraz wprowadzaniu przełomowych rozwiązań na rzecz zielonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, które będzie można stosować zarówno w UE, jak i na całym świecie.

Aby w pełni wykorzystać ten potencjał, państwa członkowskie UE będą jednak zmuszone do zwiększenia swoich wydatków na badania naukowe. Unia Europejska uzgodniła, że do 2020 r. w badania, rozwój i innowacje należy inwestować 3 % PKB państw członkowskich UE, nadal jesteśmy jednak daleko od osiągnięcia tego celu.

Dynamika chińskich inwestycji w badania i rozwój jest większa niż w UE i w USA.
Nakłady na badania i rozwój (łącznie wydatki na badania i rozwój jako % PKB), lata 1995-2017

Źródło: DG ds. Badań Naukowych i Innowacji – Dział ds. Reform i Skutków Ekonomicznych – dane dotyczące krajów;
Dane: Eurostat, OECD, UNESCO.
Uwagi: (1) CN: dane dotyczące Chin nie obejmują Hongkongu. (2) UE27: dane nie obejmują UK. (3) IN: brak danych dla lat 2012, 2013 i 2014. DG RTD uzyskała wskazane wartości przez ekstrapolację.

⁶⁰ Jiaxuan You, Xiaocheng li, melvin low, David B. Lobell, Stefano Ermon „Sustainability and Artificial Intelligence Lab, Combining Remote Sensing Data and Machine Learning to Predict Crop Yield”. Dostępne pod adresem: <http://sustain.stanford.edu/crop-yield-analysis>

Na szczęblu UE programy ramowe na rzecz badań naukowych i innowacji są katalizatorem trwałej konkurencyjności, wzrostu i inwestycji. Aby przyspieszyć przejście na zrównoważony rozwój, finansowanie badań naukowych i innowacji należy uzupełnić o strategiczne podejście do inwestycji, co umożliwi wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na rynek, gdyż często wymagają one kapitałochłonnych inwestycji wysokiego ryzyka. Aby pomóc obniżyć ryzyko takich inwestycji, a tym samym sprawić, że będą one bardziej atrakcyjne dla prywatnych podmiotów, utworzono takie instrumenty jak Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych. Niedawno zaproponowana Europejska Rada ds. Innowacji również może stanowić pomoc pod tym względem, dzięki wspieraniu najwyższej klasy innowatorów, przedsiębiorstw typu start-up, małych przedsiębiorstw i naukowców, aby prowadzone przez nich innowacyjne projekty wysokiego ryzyka zakończyły się powodzeniem, a oni sami mogli prowadzić swoją działalność na skalę międzynarodową i czerpać korzyści z wymiany intelektualnej.

UE i jej państwa członkowskie mogłyby się skupić na finansowaniu rewolucyjnych i przełomowych technologii i innowacyjnych przedsiębiorstw – które mają potencjał, aby stać się liderami w UE i na rynku globalnym w kontekście przejścia na zrównoważony rozwój – jak również na skutecznym i terminowym wprowadzaniu tych innowacji. Szczególną uwagę należy poświęcić zrównoważonemu i innowacyjnemu rolnictwu i systemom żywnościowym, czystej technologii, zdrowiu ludzi i zwierząt, rozwiązaniom w zakresie ekosystemu oraz zasobooszczędnym produktom i metodom produkcji. Ponadto wymagane są wspomagające ramy regulacyjne, aby pobudzać skuteczne wprowadzanie innowacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.

UE i jej państwa członkowskie musiałyby również promować mocniejsze powiązania między naukowcami i przedsiębiorstwami. Unijne ośrodki i inkubatory badań naukowych, rozwoju i innowacji mają istotne znaczenie dla wspierania zrównoważonego rozwoju, gdyż dzięki nim naukowcy i przedstawiciele przedsiębiorstw mogą się spotykać, wymieniać najlepsze praktyki i pobudzać innowacje. Duże przedsiębiorstwa dysponują wprawdzie możliwościami, aby wewnątrz rozwijać swoją działalność badawczą, jednak w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw sytuacja często wygląda inaczej. Mocniejsze i bardziej bezpośrednie powiązania ze społecznością naukową mogą przyczynić się do zlikwidowania tej luki.

Ramka: Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT), posiadający 40 ośrodków innowacji w całej UE, skupia trójkąt wiedzy łączący kształcenie, badania naukowe i przedsiębiorstwa. Ustanowiono kilka **wspólnot wiedzy i innowacji (WWiI)** i przewiduje się uruchomienie kolejnych. Wspólnoty te **stawiają czoła głównym wyzwaniom społecznym w UE związanym z celami zrównoważonego rozwoju**, takim jak klimat, energia, żywność, zdrowie, surowce, gospodarka cyfrowa, mobilność w miastach i zaawansowane systemy produkcji. Ponad 1200 partnerów z sektora przedsiębiorstw, badań naukowych i kształcenia wspólnie angażuje się, aby sprostać tym wyzwaniom.

3.2.2 Finansowanie, polityka cenowa, opodatkowanie i konkurencja

Koszty braku działań są ogromne w średnim i długim okresie. Jednocześnie przejście na zrównoważony rozwój obejmuje znaczne inwestycje w krótkim okresie oraz kompleksową zmianę sposobu funkcjonowania systemu finansowego. Szacuje się, że do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju potrzeba około 4,5 do 6 bln EUR w skali świata⁶¹. Na konferencji klimatycznej w Paryżu uzgodniono cele UE na 2030 r., m.in. zredukowanie emisji gazów

⁶¹ Konferencja Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju. Dostępne pod adresem: <http://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/blog/2017/7/12/What-kind-of-blender-do-we-need-to-finance-the-SDGs-.html>

cieplarnianych o 40 %. Osiągnięcie tych celów wymaga dodatkowych inwestycji o wartości ok. 180 mld EUR. Należy lepiej i bardziej inteligentnie kierować fundusze publiczne ku realizacji celów zrównoważonego rozwoju, lecz nie będziemy w stanie spełnić naszych potrzeb, jeżeli sektor prywatny również nie zwróci się ku zrównoważonemu rozwojowi. Uruchomieniu środków w celu sfinansowania transformacji towarzyszy stopniowe wycofywanie finansowania projektów, które mają negatywny wpływ na zielony wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu.

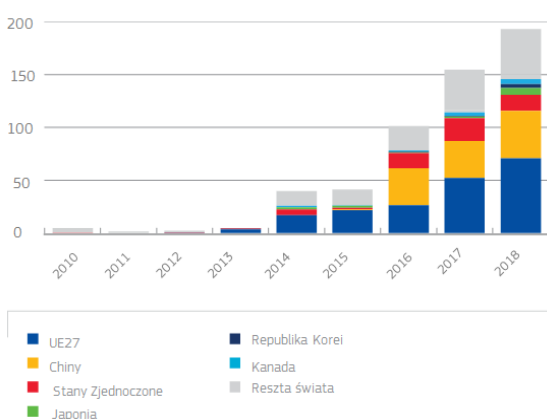
Plan inwestycyjny dla Europy ma na celu uruchomienie finansów prywatnych dla dobra publicznego. Wprowadzony w 2015 r. element finansujący planu, Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych, dotychczas umożliwił uruchomienie inwestycji o całkowitej wartości 370 mld EUR w kluczowych obszarach niezbędnych do modernizacji gospodarki europejskiej. Obszary te obejmują między innymi energię ze źródeł odnawialnych, efektywność energetyczną, badania, rozwój i innowacje, jak również infrastrukturę społeczną, taką jak mieszkania socjalne lub mieszkania w przystępnych cenach. W kolejnych ramach budżetowych na lata 2021–2027 Komisja zaproponowała podwojenie zasobów budżetowych przeznaczonych na sektor społeczny, w tym na przedsiębiorczość społeczną, oraz finansowanie jedynie zrównoważonej infrastruktury. Już dziś Grupa Europejskiego Banku Inwestycyjnego jest największym wielostronnym podmiotem zapewniającym finansowanie działań w związku ze zmianą klimatu na świecie, przeznaczając co najmniej 25 % swoich inwestycji na łagodzenie zmiany klimatu i dostosowanie do niej.

Komisja – w oparciu o zalecenia grupy ekspertów na wysokim szczeblu – również opracowała plan działania w celu zwiększenia roli finansowania w stworzeniu sprawnie działającej gospodarki, która prowadzi do osiągnięcia celów środowiskowych i społecznych. Plan działania dotyczący zrównoważonego finansowania⁶² i związane z nim wnioski legislacyjne pomogą inwestorom w podejmowaniu świadomych decyzji inwestycyjnych, w oparciu o jasne kryteria determinujące, jaka inwestycja jest inwestycją zrównoważoną. Powinno to ułatwić przyspieszenie i zwiększenie inwestycji na szerszą skalę w zrównoważone projekty, zarówno w UE, jak i na całym świecie, oraz dostarczać zachęt inwestorom, aby wycofywali się oni z inwestycji, które nie są zrównoważone.

Obligacje ekologiczne zyskują na popularności, ale w skali światowego

rynku obligacji mają wciąż marginalne znaczenie (ok. 1%).

Roczne emisje obligacji ekologicznych w poszczególnych krajach

Źródło: Bank Światowy, Bloomberg.

⁶² Plan działania dotyczący zrównoważonego finansowania. Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en.

Należy w dalszym ciągu kłaść nacisk na powiązanie zrównoważonych finansów z gospodarką realną, aby zwiększającej się podaży zrównoważonych produktów i usług oferowanych przez inwestorów odpowiadał zwiększający się na nie popyt. Kluczową kwestią w tym względzie będzie skuteczne ustalenie kosztów efektów zewnętrznych. Należy również podjąć dodatkowe wysiłki, aby informować obywateli europejskich o systemie finansowym, tak aby byli oni bardziej świadomi działalności przedsiębiorstw, które finansują, oraz aby wiedzieli, w jaki sposób rozliczać zarządzających funduszami, jeżeli ich środki nie są zarządzane w sposób zrównoważony.

UE odgrywa wiodącą rolę w kompleksowym przejściu systemu finansowego na ścieżkę zrównoważonego rozwoju przez:

- ✓ **Ustanowienie wspólnego języka:** jednolity unijny system klasyfikacji (taksonomia), aby stwierdzić, które działania gospodarcze są zrównoważone i określić obszary, w których zrównoważone inwestycje mogą wywrzeć największy wpływ.
- ✓ **Ograniczenie ryzyka nieuczciwego zielonego PR:** stworzenie standardów i etykiet dla zielonych produktów finansowych, co umożliwi inwestorom łatwe identyfikowanie inwestycji, które spełniają kryteria ekologiczne lub kryteria dotyczące niskiej emisji dwutlenku węgla.
- ✓ **Uwzględnienie kwestii zrównoważonego rozwoju w doradztwie inwestycyjnym:** zobowiązanie przedsiębiorstw inwestycyjnych i ubezpieczeniowych do doradzania klientom na podstawie ich preferencji w zakresie zrównoważonych rozwiązań.
- ✓ **Ustanowienie wartości odniesienia dotyczących zrównoważonego rozwoju i wspieranie ich przejrzystości.**
- ✓ **Doprecyzowanie obowiązków inwestorów instytucjonalnych i podmiotów zarządzających aktywami:** zapewnienie, aby w swoich decyzjach inwestycyjnych uwzględniali oni zrównoważony rozwój, oraz wzmocnienie obowiązków informacyjnych, którym podlegają.
- ✓ **Zwiększenie przejrzystości w sprawozdawczości przedsiębiorstw:** przegląd wytycznych dotyczących ujawniania informacji niefinansowych.
- ✓ **Uwzględnienie zrównoważonego rozwoju w wymogach ostrożnościowych:** włączenie czynnika proekologicznego, jeżeli jest to uzasadnione z punktu widzenia ryzyka, aby chronić stabilność finansową.

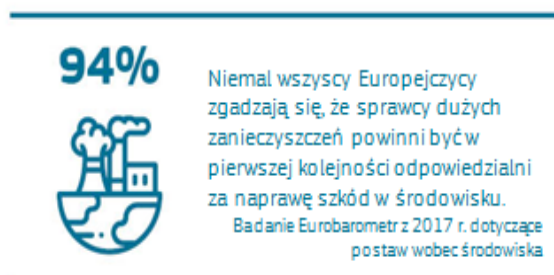
Aby zabezpieczyć zdolność finansową organów publicznych do inwestowania w przejście na zrównoważony rozwój, konieczne jest podjęcie działań w celu przeprowadzenia zrównoważonej reformy budżetowej na wszystkich szczeblach. Powinniśmy wzmocnić walkę przeciwko uchylaniu się od opodatkowania i unikaniu opodatkowania. Konieczna jest współpraca transnarodowa, aby rozwiązać kwestię rajów podatkowych, które uszczuplają bazę podatkową, zarówno w UE, jak i w krajach rozwijających się.

Przed wszystkim systemy podatkowe i systemy ustalania cen w UE powinny być zaprojektowane w taki sposób, aby odzwierciedlać rzeczywiste koszty, uwzględniać główne kwestie społeczne i środowiskowe oraz prowadzić do zmiany zachowań w całej gospodarce. Zrównoważona konkurencja opiera się na cenach, które odzwierciedlają rzeczywisty koszt produkcji i eksploatacji – jest to internalizacja efektów zewnętrznych⁶³.

⁶³ Komisja ds. Biznesu i Zrównoważonego Rozwoju „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission”, styczeń 2017 r.

Organy regulacyjne, liderzy biznesu i społeczeństwo obywatelskie powinni współpracować, aby zapewnić równe warunki działania zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju oraz pobudzać rozwój, dzięki któremu zrównoważone produkty i usługi staną się produktami i usługami najbardziej przystępnymi cenowo.

Współpraca ta powinna prowadzić między innymi do wprowadzenia zmian w systemach budżetowych, tak aby państwa członkowskie ograniczyły opodatkowanie pracy, a zwiększyły podatki w odniesieniu do kapitału, zanieczyszczeń, zasobów oferowanych po zaniżonych cenach oraz innych środowiskowych efektów zewnętrznych⁶⁴. Należy stosować zasady „użytkownik płaci” i „zanieczyszczający płaci”, aby zapobiegać degradacji środowiska i ją zwalczać oraz aby unikać przenoszenia ciężaru podatkowego na podatników. Obecnie dochody z opodatkowania pracy są ośmiokrotnie wyższe niż dochody uzyskiwane z podatków ekologicznych w UE, a na przestrzeni lat jedynie ograniczona liczba państw członkowskich UE obniżyła udział opodatkowania pracy, podnosząc jednocześnie udział podatków ekologicznych w systemie podatkowym.

Koszty zewnętrzne transportu w UE są bardzo znaczące

Komisja Europejska prowadzi badania nad internalizacją kosztów zewnętrznych w odniesieniu do wszystkich środków transportu. Badania polegają na tym, że koszty zewnętrzne związane z zagęszczeniem ruchu, wypadkami, emisją dwutlenku węgla, hałasem, zanieczyszczeniem powietrza i zniszczeniem siedlisk porównuje się z kosztami ponoszonymi przez użytkowników. Celem badań jest ocena, w jakim stopniu zasady „użytkownik płaci” i „zanieczyszczający płaci” są wdrażane w UE, oraz określenie możliwości dalszej internalizacji negatywnych efektów zewnętrznych. Według wstępnych wyników szacuje się, że ogólny poziom kosztów zewnętrznych w sektorze transportu w państwach członkowskich UE wynosi około 1000 mld EUR rocznie, co odpowiada niemal 7 % PKB. Ustalenia z tych badań, które zostaną zakończone w połowie 2019 r., wniosą istotny wkład w zbliżające się debaty na temat przyszłości polityki transportowej w UE.

Musimy również zapewnić, aby transformacja była sprawiedliwa społecznie, aby jej koszty były równo podzielone między podatników oraz aby każdy zapłacił stosowną część w należytą wysokość. Wymagana zmiana w systemie podatkowym oraz zlikwidowanie zachęt finansowych przynoszących efekty odwrotne do zamierzonych, np. dopłat do paliw kopalnych, mogą mieć regresywny wpływ, a ich skutki najbardziej odczują osoby ubogie. Dlatego też podmioty podejmujące decyzje polityczne muszą uruchomić wszelkie istotne narzędzia, a w ramach uzupełnienia – na przykład aktywnych środków wprowadzanych na rynku pracy oraz dotyczących kształcenia i szkolenia – zapewnić, aby transformacji

⁶⁴ Komisja ds. Biznesu i Zrównoważonego Rozwoju „Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission”, styczeń 2017 r.

towarzyszyły środki, które sprawią, że systemy fiskalne oraz struktura podatkowa będą bardziej progresywne, oraz uwzględnią grupy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji⁶⁵.

W przyszłości istotne również będzie zharmonizowanie opodatkowania i ukierunkowanie go na zwalczanie negatywnych zewnętrznych skutków społecznych i środowiskowych na jednolitym rynku UE. Pozwoli to przejść na bardziej wydajną i zrównoważoną gospodarkę oraz zapewnić równe warunki działania dla przedsiębiorstw⁶⁶. Na przykład obowiązujące obecnie unijne ramy prawne dotyczące opodatkowania energii są nadal sprzeczne z celami UE w zakresie środowiska i zmiany klimatu⁶⁷, co negatywnie wpływa na uzgodnione cele polityki. Niezbędnym warunkiem umożliwiającym zmianę będzie odejście od głosowania w Radzie na zasadzie jednomyślności, jak zakłada komunikat Komisji „W kierunku skuteczniejszego i bardziej demokratycznego procesu podejmowania decyzji w dziedzinie polityki podatkowej UE”⁶⁸.

Ponadto znaczącą rolę w ogólnej kombinacji polityki budżetowej i monetarnej i przejściu na zrównoważony rozwój odgrywa konkurencja. Polityka konkurencji przyczynia się do zachowania demokracji gospodarczej i równości. Sprzyja ona utrzymaniu przystępnych cen, dobrej jakości i dużego wyboru oraz zapobiega sytuacji, w której siły gospodarcze utrzymują swoją pozycję nie ze względu na swoje wyniki, a tylko ze względu na fakt, iż są obecne na rynku od dłuższego czasu. Istnieją dowody⁶⁹ wskazujące na to, że w ujęciu względnym polityka konkurencji sprzyja raczej biedniejszym gospodarstwom domowym niż bogatszym, prowadzi do bardziej efektywnej alokacji zasobów oraz pobudza innowacje, w szczególności w obszarze technologii.

Ramka: Unijna polityka pomocy państwa jest ukierunkowana na zrównoważony rozwój, w szczególności dzięki przeprowadzonym w ostatnich latach reformom. 94 % całkowitej pomocy państwa w UE przeznaczono na cele horyzontalne leżące we wspólnym interesie, takie jak ochrona środowiska, badania naukowe, rozwój, innowacje i rozwój regionalny. Natomiast 54 % całkowitych wydatków przeznaczono na wsparcie oszczędności związanych ze środowiskiem i oszczędności energii⁷⁰.

3.2.3 Odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw i nowe modele biznesowe

Kluczową rolę w przejściu na zrównoważony rozwój mają do odegrania przedsiębiorstwa. W ostatnich dziesięcioleciach coraz więcej przedsiębiorstw – dobrowolnie lub pod wpływem władz publicznych – uznało odpowiedzialność za środowisko i odpowiedzialność społeczną za istotny element swojej misji. Coraz więcej przedsiębiorstw traktuje cele zrównoważonego rozwoju jako integralną część swojej strategii konkurencyjności i wzrostu. Przedsiębiorcy

⁶⁵ Tax Policies in the European Union: 2018 Survey. Dostępne pod adresem:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/tax-good-governance/european-semester/tax-policies-european-union-survey_en. W grudniu 2018 r. Komisja rozpoczęła badanie analizujące megatrendy (w odniesieniu do zmiany klimatu, cyfryzacji, starzenia się społeczeństwa itp.) oraz ich wpływ na gospodarkę UE, w szczególności na zrównoważony charakter unijnych systemów podatkowych.

⁶⁶ COM(2019) 8 final.

⁶⁷ COM(2019) 8 final.

⁶⁸ COM(2019) 8 final.

⁶⁹ Dierx, Adriaan, Ilzkovitz, Pataracchia, Ratto, Thum-Thysen i Varga (2017) „Does EU competition policy support inclusive growth?”, Journal of Competition Law & Economics, tom 13, nr 2; Zestawienie informacji OECD dotyczących tego, w jaki sposób polityka konkurencji wpływa na wyniki makroekonomiczne (październik 2014 r.); Fabienne Ilzkovitz i Adriaan Dierx „Ex-post economic evaluation of competition policy enforcement: A review of the literature”, DG ds. Konkurencji, czerwiec 2015 r.

⁷⁰ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html

zrozumieli, że odpowiedzialna działalność gospodarcza może prowadzić do bardziej zrównoważonych zysków i wzrostu, dostarczać nowych możliwości rynkowych oraz długoterminowej wartości dla udziałowców.

Ze względu na coraz większą złożoność i globalizację łańcuchów dostaw istotne jest, aby promować stosowanie wysokich norm w zakresie zrównoważonego rozwoju również w państwach trzecich. Praktyki biznesowe oraz modele konsumpcji i produkcji stosowane przez przedsiębiorstwa i konsumentów w UE nie powinny przyczyniać się pośrednio do naruszania praw człowieka lub degradacji środowiska w innych częściach świata.

W ostatnich dwóch latach UE wzmocniła prawa udziałowców⁷¹ i inwestorów⁷², pomagając im zrozumieć aspekty finansowe i pozafinansowe dotyczące wyników przedsiębiorstwa i umożliwiając im skuteczniejsze rozliczanie przedsiębiorstw. Aby zachęcić przedsiębiorstwa do opracowywania produktów i usług w sposób społecznie odpowiedzialny, UE wprowadziła nowe kryteria środowiskowe i społeczne do przepisów regulujących udzielanie zamówień publicznych. Ponadto UE przyjęła rozporządzenie w sprawie minerałów pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami⁷³, aby zagwarantować, że przedsiębiorstwa będą importowały określone minerały i metale tylko z odpowiedzialnych źródeł nieodprowadzających zysków na finansowanie konfliktów zbrojnych. W tym kontekście równie istotny jest niedawno przyjęty plan działania na rzecz zrównoważonych finansów, jako że łączy on system finansowy z bardziej zrównoważonymi projektami⁷⁴.

Oczywiste jest jednak, że na wszystkich poziomach nadal pozostaje jeszcze wiele do zrobienia. Na poziomie UE, działania służące określeniu szeregu właściwych środków i konkretnych sposobów promowania bardziej zrównoważonego prowadzenia działalności gospodarczej przyniosą dalsze rezultaty i wzmocnią przewagę konkurencyjną przedsiębiorstw UE w tym obszarze. Będziemy musieli rozważyć różne formy dodatkowych zachęt dla przedsiębiorstw, aby w swoich działaniach uwzględniały one cele zrównoważonego rozwoju,

⁷¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/828 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę 2007/36/WE w zakresie zachęcania akcjonariuszy do długoterminowego zaangażowania (Tekst mający znaczenie dla EOG).

⁷² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Tekst mający znaczenie dla EOG).

⁷³ Rozporządzenie (UE) 2017/821 w sprawie minerałów pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en#investment. Bardziej kompleksowy przegląd ostatnich postępów UE w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw i odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz prowadzenia działalności i praw człowieka zostanie przedstawiony na początku 2019 r. przy okazji Dni Przemysłu UE.

między innymi wykorzystując potencjał powstających technologii i gospodarki o obiegu zamkniętym. UE będzie nadal promować – w swoich działaniach wewnętrznych i zewnętrznych – wdrażanie uzgodnionych na forum międzynarodowym wytycznych i zasad dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, takich jak Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka. Jest to również istotne dla zapewnienia równych warunków działania w wymiarze międzynarodowym.

Gospodarka współpracy (w przypadku której konsumenci kontaktują się ze sobą bezpośrednio) może w przyszłości wnieść ważny wkład w zrównoważony wzrost gospodarczy i utworzenie bardziej zrównoważonych modeli biznesowych, pod warunkiem że będzie wspierana i rozwijana w odpowiedzialny sposób. Obecnie jednak mozaika różnych rozwiązań prawnych w całej UE wywołuje niepewność zarówno wśród tradycyjnych podmiotów gospodarczych, jak i wśród nowych usługodawców i konsumentów; ponadto utrudnia wzrost gospodarki współpracy w UE oraz nowych innowacyjnych usług z nią związanych.

Znaczącą rolę w pokonywaniu wyzwań, jakie niesie ze sobą zrównoważony rozwój, może odegrać przedsiębiorczość społeczna, skierowana na rozwiązywanie problemów w społecznościach, przy jednoczesnym wspieraniu wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i tworzenia miejsc pracy na szczeblu lokalnym, wspólnego dobrobytu i włączenia społecznego. Dzisiejsze przedsiębiorstwa społeczne koncentrują się zazwyczaj na konkretnych niszach – szczególnie w kontekście lokalnym – i mają trudności z rozszerzeniem swojej działalności w UE. Wyzwaniem pozostaje dla nich finansowanie, dlatego też UE przeznacza więcej środków finansowych dla przedsiębiorstw społecznych. Podobnie jak w przypadku gospodarki współpracy, przeszkodę w ich działalności mogą stanowić złożone ramy regulacyjne (bądź ich brak) lub ograniczenia lokalne. Na przykład we Francji w 2014 r. ustanowiono ramy prawne, które uznały szczególne uwarunkowania przedsiębiorstw społecznych i nadały nowy impuls temu sektorowi.

3.2.4 Otwarta i oparta na zasadach wymiana handlowa

Otwarta i oparta na zasadach wymiana handlowa jest jednym z najskuteczniejszych instrumentów służących zwiększeniu dobrobytu naszego i naszych partnerów, poziomu życia oraz zrównoważonego charakteru naszej planety i naszych demokracji. Jeżeli chcemy osiągnąć sukces w naszych dążeniach do stworzenia zrównoważonej Europy w zrównoważonym świecie, ważne jest, abyśmy wykorzystywali nasze wielostronne instytucje oraz dwustronne i wielostronne umowy handlowe na potrzeby kształtowania światowych standardów.

Tendencje protekcyjnistyczne i postawa „najpierw mój kraj” zazwyczaj wywołują konflikty. Co więcej, znacznie utrudniają budowanie zrównoważonej planety – a jest to cel, który zwykle wymaga współpracy międzynarodowej. Z wielu względów dla UE decydujące znaczenie ma stanowcze wspieranie i utrzymywanie wielostronnego systemu handlowego.

W obliczu przejścia na zrównoważony rozwój powinniśmy jeszcze bardziej aktywnie współpracować z partnerami o podobnych poglądach, aby negocjować nowe postępowe przepisy w celu uwzględnienia Agendy ONZ 2030. W Agendzie tej uznano kluczową rolę, jaką w realizacji celów zrównoważonego rozwoju odgrywa oparty na zasadach wielostronny system handlowy – w którego centrum znajduje się Światowa Organizacja Handlu (WTO). Istotne jest zatem kontynuowanie przez UE konstruktywnych wysiłków w celu zreformowania WTO.

Nowe możliwości powstają dla UE w obszarach, w których obecne mocarstwa odstępują od międzynarodowych umów handlowych. Unia, dysponująca najbardziej rozwiniętym rynkiem wewnętrznym na świecie, liczącym niemal pół miliarda konsumentów, może wkroczyć na obszary, z których inni się wycofują, i tak też czyni. Ponadto, nadaje wymianie handlowej nowe, bardziej zrównoważone podstawy. Wszystkie nowe unijne umowy handlowe i inwestycyjne zawierają obecnie rozdział dotyczący zrównoważonego rozwoju, który utrzymuje i promuje normy społeczne i środowiskowe. Pierwszą umową, w której uwzględniono zobowiązania podjęte w ramach porozumienia klimatycznego z Paryża, jest umowa o partnerstwie gospodarczym, podpisana z Japonią w lipcu 2018 r. We wrześniu 2018 r. UE i Kanada ustaliły, że będą pracowały nad kwestiami związanymi z handlem i zmianą klimatu w ramach kompleksowej umowy gospodarczo-handlowej (CETA). W ramach reformowania układu o stowarzyszeniu z Chile UE prowadzi negocjacje w sprawie postanowień dotyczących płci.

Ramka: Komisja pod przewodnictwem Jeana-Claude’a Junckera przyjęła osiem umów handlowych zawartych z 15 państwami, w tym Kanadą, Ukrainą, Singapurem, Wietnamem, Japonią i kilkoma państwami Afryki i Pacyfiku⁷⁵. Wdrażanie niektórych umów już się rozpoczęło. Obecnie UE jest stroną 39 umów handlowych zawartych z 70 państwami na świecie. Od 2010 r. centralnym elementem unijnych umów handlowych były postanowienia dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju.

Komisja zaproponowała 15 punktów służących poprawie wdrażania i wykonywania postanowień rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju zawartych w unijnych umowach handlowych⁷⁶. Skupiła się na ściślejszej współpracy z różnymi podmiotami, skuteczniejszym wdrażaniu postanowień, w tym bardziej asertywnym stosowaniu rozdziałów dotyczących zrównoważonego rozwoju w ramach istniejącego mechanizmu rozstrzygania sporów, oraz na poprawie komunikacji i przejrzystości.

W ramach swoich działań mających na celu wsparcie krajów rozwijających się UE przyznaje jednostronne preferencje handlowe na podstawie ogólnego systemu preferencji taryfowych. Preferencje te są uzależnione od tego, czy państwa będące beneficjentami przestrzegają podstawowych konwencji i umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka i praw pracowniczych, ochrony środowiska i dobrego rządzenia. Tym samym tworzą one dla krajów rozwijających się zachętę do budowania modeli wzrostu gospodarczego w oparciu o stabilne podstawy. W przypadku poważnych i systematycznych naruszeń zasad tych konwencji Komisja może tymczasowo wycofać przyznane preferencje.

3.2.5 Sprawowanie rządów i zapewnienie spójności polityki na wszystkich poziomach

Przeprowadzenie rzeczywistej transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju z korzyścią dla wszystkich Europejczyków i zrealizowanie celów zrównoważonego rozwoju wymaga kompleksowego podejścia. UE, jej państwa członkowskie i partnerzy powinni uwzględniać wzajemne powiązania między różnymi wyzwaniami i możliwościami wynikającymi ze zrównoważonego rozwoju oraz wspierać spójność między różnymi obszarami polityki, sektorami i poziomami decyzyjnymi.

⁷⁵ Kamerun, Wybrzeże Kości Słoniowej, Ghana i państwa Południowoafrykańskiej Wspólnoty Rozwoju (SADC) objęte umową o partnerstwie gospodarczym: Botswana, Lesotho, Mozambik, Namibia, Republika Południowej Afryki i Królestwo Suazi.

⁷⁶ Dokument roboczy służb Komisji. Dostępne pod adresem: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

Wszystkie zainteresowane strony będą musiały się przyłączyć i odgrywać aktywną rolę w przejściu na zrównoważony rozwój

Tym, co charakteryzuje nas jako Unię, jest praworządność, demokracja i prawa podstawowe. Są to niepodlegające negocjacji zasady i wartości określone w Traktatach UE, stanowiące fundamenty, na których opiera się Unia. Stanowią one również integralną część Agendy ONZ 2030 i celów zrównoważonego rozwoju. To samo dotyczy zasad pokoju, sprawiedliwości i solidnych instytucji, które Unia od zawsze zdecydowanie popiera. Te zasady i wspólne wartości nie realizują się same z siebie, dlatego też UE, jej państwa członkowskie, jak również wszyscy Europejczycy powinni stać na ich straży, utrzymywać je i wzmacniać. Ważna rola przypada tutaj partnerom społecznym. Partnerstwo to musi być utrzymane i wzmocnione, aby zapewnić skuteczne zarządzanie i odpowiednią spójność polityki.

Oprócz tych podstawowych wartości zasadnicze znaczenie ma spójność polityki, bazująca na planowaniu, strategiach politycznych opartych na dowodach, włączeniu, skuteczności, przestrzeganiu zasad pomocniczości i proporcjonalności oraz pomiarach i monitorowaniu. Istotną rolę w tym względzie odgrywa również lepsze stanowienie prawa i lepsze sprawowanie rządów. Należy przeprowadzić szczegółową ocenę skutków dla wszystkich wariantów strategicznych, ponadto należy zminimalizować i ograniczyć ustępstwa w odniesieniu do realizacji celów polityki gospodarczej, społecznej i polityki ochrony środowiska. Należy również skutecznie i w ustrukturyzowany sposób zlikwidować luki we wdrażaniu, które zagrażają spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Cele zrównoważonego rozwoju są sformułowane w taki sposób, że nie można ich rozdzielić, a większość z nich obejmuje kilka obszarów polityki. Lepszej współpracy między administracjami powinna towarzyszyć zatem większa spójność między różnymi obszarami polityki. Żywność, energia i gospodarka wodna są ściśle ze sobą powiązane. To samo dotyczy na przykład transportu, jakości powietrza i zdrowia. Tak zwane podejście zintegrowane wymaga projektów obejmujących wiele sektorów na wszystkich poziomach, które to projekty uwzględniają wzajemne powiązania między celami zrównoważonego rozwoju. Komisja Europejska zastosowała to podejście przez przyjęcie wewnętrznej metody pracy, która likwiduje podziały między komisarzami i pracownikami Komisji.

Spójność polityki nie tylko dotyczy poziomu wewnętrznego, lecz również skutków, jakie polityka wewnętrzna ma w wymiarze zewnętrznym i na odwrót. Musimy dopilnować, aby nie eksportować śladu ekologicznego ani nie przyczyniać się do powstawania ubóstwa, nierówności i niestabilności w innych częściach świata. My, Europejczycy, jesteśmy w pełni świadomi, że negatywne skutki w innych regionach będą z kolei miały niepożądane skutki dla naszej gospodarki i naszego społeczeństwa, na przykład przez nasilenie przyczyn migracji. UE zdecydowanie popiera spójność polityki na rzecz rozwoju, która gwarantuje regularne

uwzględnianie skutków polityki wewnętrznej UE dla krajów rozwijających się. W ogólnych działaniach następnych Komisji w związku z Agendą ONZ 2030 uwzględniono odpowiednie monitorowanie⁷⁷.

Skuteczne polityki muszą określać jasne i mierzalne cele, które pozwalają na ocenę postępów i publiczne udostępnianie wyników. Kolejnym krokiem na szczęblu UE mogłoby być osiągnięcie porozumienia w sprawie tych celów oraz systemu monitorowania. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła wyrażony przez Komisję zamiar opublikowania niniejszego dokumentu otwierającego debatę, aby utorować drogę dla kompleksowej strategii wdrożenia Agendy ONZ 2030 w 2019 r., która to strategia mogłaby obejmować niniejszy dokument.

Realizacja celów zrównoważonego rozwoju wymaga również skutecznej współpracy na poziomie UE, krajowym, regionalnym i lokalnym. W zaleceniach z komunikatu Komisji „Zasady pomocniczości i proporcjonalności: wzmacnianie ich roli w kształtowaniu polityki UE” wydanych w następstwie prac grupy zadaniowej ds. zasad pomocniczości, proporcjonalności i „robić mniej, ale efektywniej” przedstawiono plan działania określający, w jaki sposób to osiągnąć⁷⁸. Komisja i inne organy UE mogłyby w szczególności ułatwić realizowanie wymiany najlepszych praktyk przez miasta i regiony oraz ustanowić kryteria transgranicznego podejścia terytorialnego w celu osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

W ten dialog i środki wdrażające powinny być również zaangażowane: społeczeństwo obywatelskie, sektor prywatny i środowisko naukowe. Ustanowiona przez Komisję Europejską w 2017 r. platforma wysokiego szczebla oparta na porozumieniu zainteresowanych stron, poświęcona celom zrównoważonego rozwoju⁷⁹, jest pozytywnym przykładem tego, w jaki sposób można zebrać w jednym miejscu przekrojowe koncepcje. Wkład platformy ma nieocenione znaczenie dla prac Komisji, a jego opis jest załączony do niniejszego dokumentu otwierającego debatę. Kolejnym pozytywnym przykładem współpracy międzysektorowej, która odegrała fundamentalną rolę w przygotowaniu planu działania Komisji dotyczącego zrównoważonego finansowania, jest grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. zrównoważonego finansowania.

W przypadku kompleksowych wyzwań obejmujących szereg zróżnicowanych interesów można by w dalszym ciągu promować partnerstwa oparte na porozumieniu zainteresowanych stron, uwzględniając tym samym współzależności między poszczególnymi celami zrównoważonego rozwoju.

Z drugiej strony podejście oparte na wielopoziomym sprawowaniu rządów wymaga właściwego uwzględniania wysiłków UE na poziomie globalnego rządzenia. Realizując cele zrównoważonego rozwoju, musimy zmierzyć się z wieloma wyzwaniami o zasięgu ponadgranicznym. Konieczne jest zatem silniejsze ukierunkowanie na zewnątrz, w ścisłej współpracy z partnerami UE z całego świata, reprezentującymi wszystkie poziomy. Jeżeli chodzi o Organizację Narodów Zjednoczonych, kluczową rolę odgrywa Forum Polityczne

⁷⁷ Postępy przedstawiono w sprawozdaniu UE z 2019 r. dotyczącym spójności polityki na rzecz rozwoju, opublikowanym wraz z niniejszym dokumentem otwierającym debatę: dokument roboczy służb Komisji Europejskiej (2019)20.

⁷⁸ COM(2018) 703 final. Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-principles-subsidiarity-proportionality-strengthening-role-policy-making_en.pdf i https://ec.europa.eu/commission/priorities/democratic-change/better-regulation/task-force-subsidiarity-proportionality-and-doing-less-more-efficiently_en.

⁷⁹ Dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/global-topics/sustainable-development-goals/multi-stakeholder-platform-sdgs_en.

Wysokiego Szczebla, w szczególności w zakresie monitorowania postępów. UE – jako zdecydowana orędowniczka multilateralizmu – może przejąć wiodącą rolę, jeżeli chodzi o zapewnianie właściwej sprawozdawczości dotyczącej postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju i naleganie, aby wszyscy partnerzy ściśle dążyli do realizacji celów i monitorowali postępy w tym zakresie.

4 UE jako światowy pionier w zrównoważonym rozwoju

Naturalną koleją rzeczy UE i Organizacja Narodów Zjednoczonych są partnerami w wysiłkach na rzecz kształtowania bezpiecznego i lepszego świata dla wszystkich. Nie potrzebujemy więcej murów, tylko globalnych zasad, które są przestrzegane przez wszystkich. System oparty na zasadach jest najlepszym gwarantem zrównoważonego rozwoju naszej gospodarki i naszego społeczeństwa. Jedynie wielostronna dyplomacja może prowadzić do rozwiązania globalnych wyzwań. Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE uznaje znaczenie celów zrównoważonego rozwoju jako przekrojowego priorytetu. W kontaktach z zagranicą konieczne są zatem spójne działania UE i jej państw członkowskich.

Odrodzenie się konfliktów siłowych na świecie, szczególnie w ciągu ostatnich pięciu lat, przypomina nam o tym, że pokój i bezpieczeństwo w UE zależą również od tego, czy UE będzie miała możliwości wniesienia wkładu w budowę i utrzymanie pokoju w innych częściach świata. Doświadczenie UE w budowaniu pokoju wewnątrz Unii nadaje jej umiejętności przekonywania i wiarygodności w roli globalnego podmiotu promującego zrównoważony pokój i dobrobyt.

UE powinna nadal rozpowszechniać zrównoważone rozwiązania globalnych problemów, gdyż nasza polityka będzie wywierała jedynie ograniczony wpływ na naszą planetę, jeżeli inne podmioty będą prowadziły odmienną politykę. Wspierając innych w podążaniu naszym przykładem i zachęcając ich do tego, UE może dążyć do wprowadzenia równych warunków działania, w których wszystkie podmioty konkurowałyby na tych samych zasadach. Ponadto propagowanie rozwiązań UE za granicą prowadzi do tworzenia większej liczby miejsc pracy i większego zrównoważonego wzrostu gospodarczego, nie tylko w państwach partnerskich, lecz również w samej UE.

I wreszcie, aby odnieść jak największy sukces w przejściu na zieloną i integracyjną gospodarkę, musimy przekonać do tej idei naszych partnerów na świecie oraz udowodnić, że najlepszym sposobem osiągnięcia wspólnego dobrobytu i zrównoważonego rozwoju na świecie jest model globalnego zrównoważonego rozwoju oparty na naszych podstawowych wartościach i zasadach. Działania wewnętrzne UE na rzecz celów zrównoważonego rozwoju i ich oddziaływanie zewnętrzne to zatem dwie strony tego samego medalu. W interesie UE leży, by za sprawą swoich działań zewnętrznych odgrywała ona wiodącą rolę w realizacji Agendy ONZ 2030 również w ujęciu globalnym.

UE i jej państwa członkowskie są największymi na świecie darczyńcami pomocy rozwojowej i humanitarnej. UE zbiorowo zobowiązała się do zwiększenia swojego wkładu w oficjalną pomoc rozwojową do poziomu wynoszącego co najmniej 0,7 % dochodu narodowego brutto UE rocznie. Dzięki współpracy z 150 państwami partnerskimi na całym świecie współpraca UE na rzecz rozwoju jest środkiem służącym zarówno wyprowadzaniu ludzi z ubóstwa i zapewnianiu godności i równości, jak i tworzeniu pokojowych, sprawiedliwych

i integracyjnych społeczeństw. Ze względu na przedłużający się charakter kryzysów UE powinna kontynuować swoje skupione wysiłki, aby jednocześnie uwzględnić potrzeby humanitarne oraz zwalczać podstawowe przyczyny ubóstwa, przymusowego wysiedlenia, niepewności i niestabilności.

Nowy Europejski konsensus w sprawie rozwoju wyraźnie kieruje działania UE na drogę wdrażania Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, której głównym celem jest zlikwidowanie ubóstwa. Jedną z mocnych stron konsensusu jest fakt, iż powstał on w wyniku wspólnego zobowiązania UE i jej wszystkich państw członkowskich na rzecz skuteczniejszej współpracy, w tym przez intensywniejsze wspólne programowanie i efektywniejszą koordynację w praktyce. Nowy kierunek będzie doskonalony dzięki przyszłemu unijnemu instrumentowi finansowania zewnętrznego, który został zaprojektowany z myślą o realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Będziemy kontynuować nasze aktywne relacje z państwami partnerskimi za pomocą dialogów merytorycznych i w oparciu o cele zrównoważonego rozwoju, czemu będzie towarzyszyła pomoc finansowa i współpraca na rzecz rozwoju. W ramach nowego partnerstwa UE z krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku, które będzie kontynuacją obecnej umowy z Kotonu, należy dążyć do zwiększenia dobrobytu przez realizację celów zrównoważonego rozwoju. W przyszłych działaniach UE i jej państw członkowskich szczególne znaczenie powinno mieć budowanie partnerstwa i współpracy z Afryką na równych zasadach. UE wykazuje duże zainteresowanie kontynentem afrykańskim, który rozwija się gospodarczo i politycznie, czemu towarzyszą większe możliwości dla wzrostu, lokalnego zatrudnienia, nowych modeli biznesowych oraz stosunków handlowych z Europą, przynoszących korzyści obu stronom. Jednocześnie zaangażowanie UE w bardziej rozwiniętych krajach w wielu różnorodnych sektorach może wywrzeć znaczący wpływ na zrównoważony rozwój na świecie.

Priorytetem pozostaje uzyskanie pełnego poparcia sektora prywatnego oraz pobudzanie zrównoważonych inwestycji, również poza UE. Europejski plan inwestycji zewnętrznych stworzył nowe standardy wykorzystania finansowania publicznego do pozyskiwania inwestycji prywatnych na zrównoważony rozwój w państwach partnerskich – na początku w Afryce i krajach sąsiadujących z UE⁸⁰. Nowy sojusz Afryka – Europa na rzecz zrównoważonych inwestycji i tworzenia miejsc pracy, zawarty we wrześniu 2018 r., dysponuje ogromnym potencjałem, jeżeli chodzi o odblokowanie zrównoważonych inwestycji. Już w samych tylko najbliższych pięciu latach przewidywane jest stworzenie w Afryce nawet 10 mln miejsc pracy.

Trudności w dostępie do odpowiedniego finansowania potrzeb w zakresie zrównoważonej infrastruktury i efektywności energetycznej napotykają w szczególności kraje rozwijające się, w związku z czym globalny charakter rynków finansowych mógłby przynieść wiele korzyści, oferując wszystkim państwom dążącym do połączenia potrzeb lokalnych z globalnymi źródłami finansowania liczne możliwości. Dostosowanie inicjatyw i instrumentów na rzecz zrównoważonego finansowania we wszystkich jurysdykcjach pozwoliłoby zapewnić, aby transgraniczne rynki zrównoważonych aktywów finansowych były kompatybilne. Dzięki temu uzyskane zostaną korzyści skali, zapobiegnie to także fragmentacji rynku. Stworzy to

⁸⁰ Od września 2017 r., kiedy uruchomiono plan, pozyskano dzięki niemu inwestycje o wartości ponad 37 mld EUR. Wszystko wskazuje na to, że do 2020 r. uda się zrealizować cel zapisany w strategii „Europa 2020” i pozyskać inwestycje na zrównoważony rozwój o wartości 44 mld EUR.

nowe znaczące możliwości inwestycyjne dla przedsiębiorstw i sektora finansowego na całym świecie.

UE dąży do objęcia wiodącej roli w koordynowaniu wysiłków międzynarodowych w celu stworzenia systemu finansowego, który będzie wspierał zrównoważony wzrost gospodarczy na świecie. Aby poprawić współpracę i wykorzystać efekt synergii, korzystne byłoby stworzenie międzynarodowej sieci jurysdykcji skupiającej kraje rozwinięte i kraje rozwijające się, które zdecydowanie dążą ku poczynieniu postępów w zakresie zrównoważonego finansowania. Spójna międzynarodowa strategia i struktura działań, efektywnie wykorzystująca starania takich instytucji jak Grupa Banku Światowego, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, przyczyniłaby się do zintensyfikowania zrównoważonego finansowania i zmobilizowania inwestorów międzynarodowych do dokonywania inwestycji w zrównoważony rozwój na całym świecie. Nowe technologie finansowe i rozwiązania w zakresie innowacyjnych instrumentów finansowych oferują dodatkowe korzystne możliwości skojarzenia inwestorów globalnych i zrównoważonych projektów.

Do największych zagrożeń pokoju i bezpieczeństwa na świecie należą zmiana klimatu i degradacja środowiska. Jeżeli nie podjęte zostaną stanowcze działania, zagrożenia te staną się jeszcze większym źródłem ryzyka na świecie, prowadząc między innymi do przymusowych wysiedleń i migracji. UE powinna przejąć inicjatywę, w tym jeżeli chodzi o ścisłe wdrażanie postanowień porozumienia paryskiego oraz podejmowanie międzynarodowych wysiłków na rzecz obniżenia emisyjności sektora transportu. UE mogłaby również rozpocząć proces prowadzący do zawarcia wiążących globalnych porozumień w obszarze gospodarki o obiegu zamkniętym, wykorzystania zasobów i różnorodności biologicznej.

Dzięki objęciu roli pioniera w przejściu na zieloną gospodarkę sprzyjającą włączeniu społecznemu oraz zdecydowanym działaniom na rzecz ustanowienia przepisów międzynarodowych, UE będzie mogła ustalać standardy dla całego świata i uzyskać silną przewagę konkurencyjną na globalnym rynku.

5 Scenariusze na przyszłość

UE w pełni zaangażowała się w realizowanie Agendy ONZ 2030 i jej wdrożenie. W obliczu nowego pięcioletniego cyklu polityki nadszedł czas, aby ustalić, w jakim stopniu wypełniamy nasze zbiorowe zobowiązanie. Instytucje UE powinny zdecydować, jakie struktury, narzędzia i polityki zastosują, aby wdrożyć i osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju oraz aby pomóc naszym partnerom i oferować im wskazówki. Istnieją różne poglądy co do tego, w jaki sposób najlepiej to osiągnąć, a każda instytucja – Parlament, Rada i Komisja – ma swoje obowiązki zgodne z Traktatami i naszymi międzynarodowymi zobowiązaniami.

W październiku 2018 r. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła wyrażony przez Komisję zamiar opublikowania dokumentu otwierającego debatę, aby utorować drogę dla kompleksowej strategii wdrożenia w 2019 r.

W niniejszym dokumencie otwierającym debatę przedstawiono trzy różne scenariusze w związku z zaleceniem Rady Europejskiej, aby poprowadzić dyskusję na temat tego, w jaki sposób można najskuteczniej zrealizować cele zrównoważonego rozwoju i jak najlepiej podzielić zadania z tym związane. Celem niniejszego dokumentu otwierającego debatę jest

informacyjne wsparcie dyskusji wśród obywateli, zainteresowanych stron, rządów i instytucji w nadchodzących miesiącach, aby przyczynić się do przygotowania strategicznego programu UE na lata 2019–2024 i ustalenia priorytetów przez następnego przewodniczącego Komisji Europejskiej.

Wszystkie trzy scenariusze opierają się na wspólnym założeniu, że państwa członkowskie UE, przedsiębiorstwa i społeczeństwo obywatelskie w znacznym stopniu podzielają pogląd, iż konieczne jest podjęcie wspólnego zobowiązania, jeżeli UE i reszta świata pragną zapewnić zrównoważoną przyszłość i osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju do 2030 r. i w dalszym okresie w interesie współczesnej gospodarki, czystego środowiska oraz dobrobytu naszych obywateli – przy jednoczesnym zabezpieczeniu warunków do życia na naszej planecie.

Panuje również zgodność co do tego, że choć działania na rzecz zrównoważonego rozwoju wymagają wysiłków w skali europejskiej, rzeczywisty sukces odniesiemy dopiero przy zastosowaniu podejścia na skalę światową. Ponadto, aby UE mogła się rozwijać jako dostatni kontynent, należy udzielić wsparcia znacznej części krajów rozwijających się, by umożliwić im nadrobienie zaległości pod względem gospodarczym i społecznym. W tym samym duchu wspieranie postępów gospodarczych państw rozwijających się, dążących do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, również przyczynia się do wypełniania strategicznych interesów UE, takich jak ograniczenie migracji nieuregulowanej. Zatwierdzone przez 193 państwa cele zrównoważonego rozwoju oferują najlepsze i najbardziej nowoczesne globalne i kompleksowe ramy, na których powinniśmy opierać nasze działania.

Obecnie toczy się dyskusja na poziomie europejskim na temat tego, jakie należy podjąć działania i w jaki sposób to uczynić. Poniższe trzy scenariusze przedstawiają różne rozwiązania, jednak mają ten sam punkt wyjścia, a mianowicie założenie, że UE posiada znaczną przewagę konkurencyjną, umożliwiającą jej zajęcie wiodącej pozycji na świecie i skuteczne przejście roli pioniera w tym obszarze. Scenariusze te ani nie narzucają ograniczeń, ani nie zawierają nakazów. Mają na celu przedstawienie różnych koncepcji oraz pobudzenie debaty i strategicznego myślenia. Ostateczny rezultat będzie prawdopodobnie stanowił kombinację elementów wszystkich scenariuszy.

Scenariusz 1: Nadrzędna strategia UE w zakresie celów zrównoważonego rozwoju, aby kierować działaniami UE i jej państw członkowskich

Jednym z kroków w celu zareagowania na wyzwania, przed którymi stoimy, jest uznanie, na najwyższym szczeblu politycznym UE, globalnie uzgodnionych celów zrównoważonego rozwoju za nadrzędne cele polityki strategicznej dla UE i jej państw członkowskich. Takie podejście byłoby zgodne z zaleceniem platformy wysokiego szczebla opartej na porozumieniu zainteresowanych stron, poświęconej wdrożeniu celów zrównoważonego rozwoju.

Według tego scenariusza Agenda ONZ 2030 oraz cele zrównoważonego rozwoju wyznaczałyby kierunki naszego działania, a tym samym określałyby ramy

strategiczne dla UE i jej państw członkowskich.

Działania strategiczne, które podejmowałyby UE i jej państwa członkowskie, w tym władze lokalne i regionalne, byłyby realizowane i skutecznie koordynowane. Zachęcano by do wspólnego podejścia na wszystkich szczeblach sprawowania rządów, w ścisłej współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami. Uwzględniałoby ono zdecydowany udział w stosunkach UE z państwami trzecimi, aby wspierać międzynarodowe działania na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Oznacza to również ustanowienie „europejskiego procesu na rzecz koordynacji polityki w zakresie celów zrównoważonego rozwoju”, aby regularnie oceniać i monitorować postępy w realizacji celów. Będzie to odzwierciedlało przekrojowy charakter celów zrównoważonego rozwoju oraz wzajemne

powiązania między nimi, w tym w przypadku zarządzania wewnętrznego Komisji Europejskiej.

Co może to oznaczać w praktyce

- ✓ Wartości docelowe dotyczące realizacji poszczególnych celów zrównoważonego rozwoju są określone na poziomie UE, a Komisja, Parlament Europejski i Rada wdrażają nadrzędną unijną strategię na rzecz celów zrównoważonego rozwoju.
- ✓ Na poziomie krajowym opracowywane są kompleksowe strategie krajowe na rzecz celów zrównoważonego rozwoju.
- ✓ Komisja proponuje konkretne i określone w czasie rezultaty do 2030 r., a Rada Europejska je zatwierdza.
- ✓ UE i jej państwa członkowskie włączyły do swoich programów lepszego stanowienia prawa zasadę „zrównoważony rozwój przede wszystkim”.
- ✓ Ustanowiono mechanizm sprawozdawczości i monitorowania postępów w zakresie celów zrównoważonego rozwoju na poziomie UE i państw członkowskich. Mechanizm ten jest również koordynowany, na przykład w kontekście europejskiego semestru.
- ✓ Wzmocniono rolę platformy zainteresowanych stron poświęconej wdrożeniu celów zrównoważonego rozwoju, przyznając jej szczególną rolę w monitorowaniu realizacji celów zrównoważonego rozwoju.
- ✓ UE w dalszym stopniu wzmacnia swoje działania zewnętrzne na rzecz zrównoważonego rozwoju i skupia wszystkie działania w ramach polityki zewnętrznej na realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Zalety i wady

- + Stworzenie w całej UE zdecydowanej wspólnej pozytywnej wizji zrównoważonej przyszłości Europy;
- + wzmocnienie odpowiedzialności politycznej i poprawa koordynacji na wszystkich szczeblach zarządzania w UE i – ze względu na transgraniczny charakter wyzwań określonych dla UE – lepsze możliwości realizacji Agendy ONZ 2030 oraz osiągnięcia zielonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu dla UE;
- + wysłanie silnego komunikatu na poziomie międzynarodowym, że UE jest w pełni zaangażowana w wypełnianie swoich zobowiązań międzynarodowych oraz Agendy ONZ 2030 i celów zrównoważonego rozwoju, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym;
- + jasna i przejrzysta komunikacja oraz zaangażowanie we współpracę z zainteresowanymi stronami;
- ryzyko, że podejście to nie jest dostatecznie dostosowane do szczególnych uwarunkowań państw członkowskich i wyzwań, jakim muszą sprostać, gdyż w ramach strategicznych nie można było uwzględnić wszystkich różnic;
- ze względu na skomplikowany proces uzgodnienia, jakie wyniki należy osiągnąć w różnych obszarach celów zrównoważonego rozwoju w całej UE – zagrożenie, że zbyt wiele czasu poświęci się na rozwój strategii zamiast na dążenie do postępów w konkretnych obszarach polityki, które mogą przynieść istotne zmiany na wszystkich

poziomach.

Scenariusz 2: Kontynuacja włączania przez Komisję celów zrównoważonego rozwoju do wszystkich istotnych polityk UE, lecz bez egzekwowania działań od państw członkowskich

Według tego scenariusza cele zrównoważonego rozwoju będą nadal miały wpływ na proces podejmowania decyzji w odniesieniu do kształtowania polityki UE oraz będą przyświecały opracowaniu strategii wzrostu na okres po zrealizowaniu strategii „Europa 2020”, jednak nie będą narzucały państwom członkowskim UE wspólnego osiągnięcia zobowiązań płynących z celów zrównoważonego rozwoju w UE.

Na szczeblu Komisji Europejskiej mogłoby to oznaczać, że jednemu z członków kolegium powierzy się szerszą odpowiedzialność w zakresie zrównoważonego rozwoju. Komisarz ten mógłby kontynuować współpracę z innymi komisarzami w poświęconym temu zagadnieniu zespole projektowym, obejmującym wszystkich komisarzy. Aby zapewnić spójność polityki, należałoby dążyć do ustanowienia ścisłej współpracy z innymi zespołami projektowymi złożonymi z komisarzy.

Za pośrednictwem swojego Programu lepszego stanowienia prawa Komisja

kontynuowałaby stosowanie integracyjnego i opartego na dowodach procesu decyzyjnego. Dzięki wyraźniejszemu uwzględnieniu celów zrównoważonego rozwoju w kontekście europejskiego semestru, zgodnie ze strategią wzrostu na okres po realizacji strategii „Europa 2020”, wzmocniona zostanie spójność polityki UE i zapewnione zostanie, aby UE dążyła do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

To podejście przyznałoby jednak państwom członkowskim oraz władzom lokalnym i regionalnym więcej swobody, jeżeli chodzi o decyzję, czy mają dostosować swoje działania, aby spójnie zrealizować cele zrównoważonego rozwoju, a jeżeli tak – to w jaki sposób to uczynić.

Co może to oznaczać w praktyce

- ✓ Wykorzystanie celów zrównoważonego rozwoju, aby nadać kierunek opracowaniu strategii wzrostu na okres po realizacji strategii „Europa 2020”, skupiając się na obszarach o największej wartości dodanej UE, takich jak gospodarka o obiegu zamkniętym; badania i innowacje; zatrudnienie i włączenie społeczne; klimat i energia; systemy żywnościowe, rolnictwo i użytkowanie gruntów; oraz polityka spójności.
- ✓ Włączenie celów zrównoważonego rozwoju w główny nurt za pośrednictwem polityk i działań UE i Programu lepszego stanowienia prawa, dostosowanych w taki sposób, aby uwzględnić specyficzny kontekst UE zakładający dzielenie się kompetencjami z państwami członkowskimi;
- ✓ Wykorzystanie wieloletnich ram finansowych (WRF), aby zapewnić część niezbędnego dodatkowego finansowania, przeznaczonego na zrealizowanie podejścia zakładającego włączenie zrównoważonego rozwoju w główny nurt. Państwa członkowskie zobowiązują się do podjęcia tych samych działań.

Co może to oznaczać w praktyce	
✓	Cele zrównoważonego rozwoju i odpowiednie wartości docelowe UE są uwzględnione w procesie europejskiego semestru, jeżeli mają znaczenie dla strategii wzrostu na okres po realizacji strategii „Europa 2020”.
✓	Jeżeli i kiedy umowy UE o wolnym handlu zostaną zreformowane i rozpoczną się negocjacje w sprawie przyszłych umów handlowych, rozdziały dotyczące zrównoważonego rozwoju zostaną w razie potrzeby rozbudowane i skutecznie wdrożone.
✓	UE monitoruje realizację celów zrównoważonego rozwoju za pomocą prowadzonej przez Eurostat analizy postępów w tym zakresie, która będzie w dalszym stopniu udoskonalana. Państwa członkowskie przygotowują roczne krajowe sprawozdania z monitorowania;
✓	Państwa członkowskie nadal ponoszą główną odpowiedzialność za prowadzenie sprawozdawczości w zakresie realizacji celów zrównoważonego rozwoju, a Komisja Europejska składa uzupełniające sprawozdania UE dotyczące postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju na poziomie międzynarodowym. Sprawozdania te są kierowane do Forum Politycznego Wysokiego Szczebla ONZ ds. Zrównoważonego Rozwoju.
Zalety i wady	
+	Jako że zasadniczo jasne jest, jakie obszary są najbardziej krytyczne dla UE pod względem realizacji celów zrównoważonego rozwoju, UE może skupić się na wyznaczeniu priorytetów strategicznych i osiąganiu konkretnych wyników w obszarach o największej wartości dodanej UE.
+	Proces podejmowania decyzji na poziomie UE jest szybszy, a negocjacje dotyczące priorytetów strategicznych – bardziej zgodne.
+	UE pozostaje orędowniczką Agendy ONZ 2030 i celów zrównoważonego rozwoju na arenie międzynarodowej.
–	Zapewnienie spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju między obszarami polityki UE oraz między obszarami polityki UE i polityk krajowych będzie trudniejsze.
–	Ryzyko, że nie będzie możliwe osiągnięcie zobowiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju podjętych przez UE i jej państwa członkowskie jako całości ani wyegzekwowanie działań od państw członkowskich.
–	Działania poszczególnych państw członkowskich w niektórych kluczowych obszarach zamiast bardziej zdecydowanych, skoordynowanych działań na poziomie UE, mogłyby mieć wpływ na jednolity rynek i ogólną konkurencyjność.
–	Ryzyko, że powstałaby luka między zobowiązaniem politycznym UE do realizacji celów zrównoważonego rozwoju i rzeczywistymi wynikami w tym zakresie.

Scenariusz 3: Położenie większego nacisku na działania zewnętrzne przy jednoczesnej konsolidacji obecnych ambicji w zakresie zrównoważonego rozwoju na poziomie UE

Działania zewnętrzne byłyby traktowane priorytetowo w kontekście celów zrównoważonego rozwoju. Jako że UE już teraz odgrywa wiodącą rolę w wielu obszarach związanych z celami zrównoważonego rozwoju, można by było położyć większy nacisk na pomoc reszcie

świata w nadrobieniu zaległości, przy jednoczesnym wprowadzaniu udoskonaleń na poziomie UE.

Nasza społeczna gospodarka rynkowa stała się znakiem rozpoznawczym UE i dzięki solidnym systemom opieki społecznej

umożliwiła gospodarkom państw członkowskich UE osiągnięcie dobrobytu i zamożności o dużym zasięgu. Już teraz normy ochrony środowiska stosowane w UE są najwyższe na świecie, a nasze przedsiębiorstwa zajmują wiodącą pozycję w porównaniu z konkurentami z innych krajów. UE jest również uważana za ostoję wolności i demokracji, charakteryzującą się stabilnymi instytucjami opartymi na praworządności i aktywnym społeczeństwem obywatelskim. UE mogłaby zatem zdecydować się na bardziej stanowcze promowanie swoich obecnych norm środowiskowych, społecznych i w zakresie sprawowania rządów za pomocą negocjacji wielostronnych i umów handlowych.

Ponadto, aby poczynić postępy w opartym na wartościach unijnym programie polityki zewnętrznej, UE mogłaby w jeszcze

większym stopniu zacieśnić swoją współpracę z kluczowymi organizacjami i forami międzynarodowymi, takimi jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, w tym Międzynarodowa Organizacja Pracy, Światowa Organizacja Handlu i grupa G20, jak również organy nadzorcze ds. wielostronnych umów dotyczących ochrony środowiska.

Nadal priorytetowo będzie traktowane stanowisko UE popierające multilateralizm – z Organizacją Narodów Zjednoczonych jako jego podstawą – oraz przejrzyste i wiarygodne stosunki międzynarodowe.

Co może to oznaczać w praktyce

- ✓ Kontynuowane będzie włączanie celów zrównoważonego rozwoju do polityk zewnętrznych UE, przy uwzględnieniu różnych potrzeb i interesów partnerów, a dostosowania wewnętrzne będą ograniczone.
- ✓ UE będzie dostarczała Organizacji Narodów Zjednoczonych regularne szczegółowe sprawozdania i wyniki monitorowania postępów w zakresie realizacji celów zrównoważonego rozwoju w kontekście działań zewnętrznych UE na poziomie międzynarodowym.
- ✓ Jeżeli i kiedy umowy UE o wolnym handlu zostaną zreformowane i rozpoczną się negocjacje w sprawie przyszłych umów handlowych, rozdziały dotyczące zrównoważonego rozwoju zostaną w razie potrzeby rozbudowane i skutecznie wdrożone.
- ✓ Wzmacniane będzie wdrażanie globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE oraz nowego Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju;
- ✓ Promowane będą wzmocnione europejskie polityki w zakresie obrony, przestrzeni kosmicznej, bezpieczeństwa i migracji, jako że są to polityki umożliwiające wzmocnienie programu w zakresie polityki zewnętrznej na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- ✓ Wzmacniane będą nowe formy zrównoważonego finansowania i zrównoważonego rozwoju, takie jak Plan inwestycji zewnętrznych.

Zalety i wady

- + UE skupia swoje zasoby na krajach i regionach najbardziej potrzebujących, dokonując dostosowań polityki UE za pomocą włączenia w główny nurt celów zrównoważonego rozwoju, bez specjalnych ram strategicznych w tym obszarze.
- + Działania zewnętrzne UE są spójne z jej celami polegającymi na promowaniu

zrównoważonego rozwoju, demokracji, praw człowieka, praworządności i podstawowych wolności na świecie.

- Ryzyko, że – kiedy multilateralizm jest pod presją – takie podejście podważyłoby wiarygodność polityczną UE oraz jej wiodącą rolę w odniesieniu do Agendy ONZ 2030 i celów zrównoważonego rozwoju, w samej UE i na arenie międzynarodowej. Jedną z głównych cech Agendy ONZ 2030, którą UE aktywnie promowała, jest fakt, iż jest ona uniwersalna;
- UE nie wykorzysta możliwości, aby opracować pozytywną wizję przyszłości Europy, której podstawą będzie zrównoważony rozwój.
- UE nie wykorzysta swojej przewagi jako pioniera, aby ustanowić normy UE w zakresie zrównoważonego rozwoju, które stosowałby cały świat, i będzie narażona na ryzyko, że inne podmioty na rynku globalnym wykorzystają szanse związane ze zrównoważonym wzrostem gospodarczym.
- Konsolidacja obecnego podejścia UE do polityki w zakresie celów zrównoważonego rozwoju niesie ze sobą ryzyko, iż nie spełnione zostaną zmieniające się oczekiwania i ambicje obywateli.